

**ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**BAZI RASYONEL FARK DENKLEM SİSTEMLERİNİN
PERİYODİK ÇÖZÜMLERİ**

MATEMATİK ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MÜJGAN KURU

TEMMUZ 2019

ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**BAZI RASYONEL FARK DENKLEM SİSTEMLERİNİN
PERİYODİK ÇÖZÜMLERİ**

MATEMATİK ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Müjgan KURU

DANIŞMAN: Dr. Ögr. Üyesi Melih GÖCEN

ZONGULDAK
Temmuz 2019

KABUL:

Müjgan KURU tarafından hazırlanan "Bazı Rasyonel Fark Denklem Sistemlerinin Periyodik Çözümleri" başlıklı bu çalışma jürimiz tarafından değerlendirilerek Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Matematik Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak oybirliğiyle kabul edilmiştir. 26/07/2019

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Melih GÖCEN

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Matematik Bölümü

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Mehmet GÜMÜŞ

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Matematik Bölümü

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Özge GÜN

Bartın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü

ONAY:

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

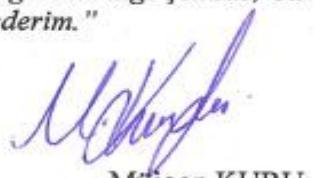
...../..../20...

Prof. Dr. Ahmet ÖZARSLAN
Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

"Bu tezdeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak elde edildiğini ve sunulduğunu; ayrıca bu kuralların ve ilkelerin gerektirdiği şekilde, bu çalışmadan kaynaklanmayan bütün atıfları yaptığımı beyan ederim."

Müjgan KURU

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "M. Kuru".

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

BAZI RASYONEL FARK DENKLEM SİSTEMLERİNİN PERİYODİK ÇÖZÜMLERİ

Müjgan KURU

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü

Matematik Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Melih GÖCEN

Temmuz 2019, 61 sayfa

Bu tezde, bazı lineer olmayan rasyonel fark denklem sistemlerinin periyodik çözümleri incelenmiştir.

Bu tez dört bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, tez için gerekli olan bazı temel tanım ve teoremler verilmiştir.

İkinci bölümde, literatürdeki bazı rasyonel fark denklemleriyle ilgili çalışmalar sunulmuştur.

Üçüncü bölümde, ikinci mertebeden bazı rasyonel fark denklem sistemlerinin periyodikliği incelenmiştir.

Son bölümde ise, bazı özel rasyonel fark denklem sistemlerinin periyodik çözümleri elde edilmiştir.

ÖZET (devam ediyor)

Ayrıca tezde, teorik sonuçlarımızı desteklemek için bazı sayısal örnekler verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Fark denklemleri, periyodiklik, periyodik çözümler, denklem sistemleri.

Bilim Kodu: 403.03.01

ABSTRACT

M. Sc. Thesis

PERIODIC SOLUTIONS OF SOME RATIONAL DIFFERENCE EQUATION SYSTEMS

Müjgan KURU

**Zonguldak Bülent Ecevit University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Mathematics**

**Thesis Advisor: Assist. Prof. Melih GÖCEN
July 2019, 61 pages**

In this thesis, the periodic solutions of some nonlinear rational difference equation systems are investigated.

This thesis consists of four chapters.

In the first chapter, some basic definitions and theorems necessary for the thesis are given.

In the second chapter, the studies about some rational difference equations in the literature are presented.

In the third chapter, the periodicity of some second order rational difference equation systems are investigated.

In the last chapter, the periodic solutions of some special rational difference equation systems are obtained.

ABSTRACT (continued)

Furthermore, in the thesis, some numerical examples are given to support our theoretical results.

Keywords: Difference equations, periodicity, periodic solutions, systems of equations.

Science Code: 403.03.01

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans çalışmam boyunca yakın ilgisini eksik etmeyen, bana daima inanan ve destek veren sözleriyle çalışma azmimi perçinleyen saygı değer danışman hocam sayın Dr. Öğr. Üyesi Melih GÖCEN'e öncelikli teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca bu süreçte maddi manevi desteğini hep hissettiğim aileme ve arkadaşlarımı da sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

KABUL	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vii
İÇİNDEKİLER	ix
ÇİZELGELER DİZİNİ	xi
BÖLÜM 1 TEMEL TANIMLAR VE TEOREMLER.....	1
BÖLÜM 2 FARK DENKLEMLERİ İLE İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	5
BÖLÜM 3 İKİNCİ MERTEBEDEN BAZI RASYONEL FARK DENKLEM SİSTEMLERİNİN PERİYODİKLİĞİ	7
3.1 $x_{n+1} = \frac{x_n}{x_{n-1}(\pm 1+x_n)}$ FARK DENKLEMLERİNİN PERİYODİKLİĞİ	7
3.2 $x_{n+1} = \frac{y_n}{x_{n-1}(\pm 1+y_n)}, y_{n+1} = \frac{x_n}{y_{n-1}(\pm 1+x_n)}$ FARK DENKLEM SİSTEMLERİNİN PERİYODİKLİĞİ.....	10
3.3 $x_{n+1} = \frac{y_n}{z_{n-1}(\pm 1+y_n)}, y_{n+1} = \frac{z_n}{x_{n-1}(\pm 1+z_n)}, z_{n+1} = \frac{x_n}{y_{n-1}(\pm 1+x_n)}$ FARK DENKLEM SİSTEMLERİNİN PERİYODİKLİĞİ	17
BÖLÜM 4 BAZI ÖZEL RASYONEL FARK DENKLEM SİSTEMLERİNİN PERİYODİKLİĞİ	33
4.1 $x_{n+1} = \frac{x_n x_{n-2}}{x_{n-1}(\pm 1+x_n x_{n-2})}$ FARK DENKLEMLERİNİN PERİYODİKLİĞİ.....	33
4.2 $x_{n+1} = \frac{y_n y_{n-2}}{x_{n-1}(\pm 1+y_n y_{n-2})}, y_{n+1} = \frac{x_n x_{n-2}}{y_{n-1}(\pm 1+x_n x_{n-2})}$ FARK DENKLEM SİSTEMLERİNİN PERİYODİKLİĞİ	36

İÇİNDEKİLER (devam ediyor)

	<u>Sayfa</u>
4.3 $x_{n+1} = \frac{y_n y_{n-2}}{x_{n-1}(\pm 1 + y_n y_{n-2})}$, $y_{n+1} = \frac{z_n z_{n-2}}{y_{n-1}(\pm 1 + z_n z_{n-2})}$, $z_{n+1} = \frac{x_n x_{n-2}}{z_{n-1}(\pm 1 + x_n x_{n-2})}$ FARK DENKLEM SİSTEMLERİNİN PERİYODİKLİĞİ.....	42
KAYNAKLAR.....	57
ÖZGEÇMİŞ	61

ÇİZELGELER DİZİNİ

<u>No</u>	<u>Sayfa</u>
3.1 (3.1) Denkleminin Periyodik Çözümleri	9
3.2 (3.3) Denkleminin Periyodik Çözümleri	17
3.3 (3.6) Denkleminin Periyodik Çözümleri	31
4.1 (4.1) Denkleminin Periyodik Çözümleri	36
4.2 (4.4) Denkleminin Periyodik Çözümleri	41
4.3 (4.5) Denkleminin Periyodik Çözümleri	56

BÖLÜM 1

TEMEL TANIM VE TEOREMLER

1.1 GİRİŞ

Bu bölümde tez boyunca kullanacağımız bazı temel tanım ve teoremler verilmiştir. Bu kısmında Kocic ve Ladas (1993), Elaydi (1995), Kulenovic ve Ladas (2002) kaynaklarından yararlanılmıştır.

Tanım 1.1.1 *n bağımsız değişken ve buna bağlı değişken de x olmak üzere, bağımlı ve bağımsız değişken ile bağımlı değişkenin $E(x)$, $E^2(x)$, ..., $E^n(x)$, ... gibi farklarını içine alan bağıntılara Fark Denklemi denir. Ayrıca n'ın sürekli olduğu halde Diferansiyel Denklemeler ile arasında büyük benzerlikler vardır.*

Tanım 1.1.2 *Bir fark denkleminde bilinmeyen fonksiyonun en büyük ve en küçük argümentlerinin farkına o fark denklemının mertebesi denir.*

Tanım 1.1.3 *$F(x_n, x_{n+1}, \dots, x_{n+k}) = 0$ şeklinde k. mertebeden bir fark denkleminin genel ifadesinde eşitliğin sağ tarafı "0" ise bu fark denklemine homojen (otonom) fark denklemi denir. Sıfırdan farklı ise homojen olmayan fark denklemi denir.*

Tanım 1.1.4 *Eğer bir fark denklemi x_n ya da herhangi bir fark ifadesinin 2. ya da daha yüksek mertebeden kuvvetini içeriyorsa ya da x_n ile x_{n+m} 'nin ($0 < m < k$) çarpımını içeriyorsa bu fark denklemine lineer olmayan fark denklemi denir. Aksi durumda ise lineer fark denklemi denir.*

Genel olarak lineer fark denklemleri

$$a_k x_{n+k} + a_{k-1} x_{n+k-1} + \dots + a_0 x_n = G(n)$$

şeklinde gösterilir ve lineer fark denklemleri katsayılarının durumuna göre isimlendirilir:

- (a) Eğer $G(n) = 0$ ise denkleme Lineer Homojen Fark Denklemi denir.

(b) $a_0, a_1, a_2, \dots, a_k$ katsayıları sabit iseler, denkleme Sabit Katsayılı Lineer Fark Denklemi denir.

(c) $a_0, a_1, a_2, \dots, a_k$ katsayıları bağımsız değişkenin fonksiyonu iseler, denkleme Değişken Katsayılı Lineer Fark Denklemi denir.

Teorem 1.1.5 *I reel sayıların herhangi bir alt aralığı ve $f : I^{k+1} \rightarrow I$ sürekli türevlenebilir bir fonksiyon olsun. $(k+1)$. mertebeden bir fark denklemi*

$$x_{n+1} = f(x_n, x_{n-1}, \dots, x_{n-k}), \quad n = 0, 1, 2, \dots \quad (1.1)$$

formunda bir denklemdir.

Lemma 1.1.6 $x_{-k}, x_{-(k-1)}, \dots, x_0 \in I$ başlangıç koşullarının her kümesi için, (1.1) fark denklemi bir tek $\{x_n\}_{n=-k}^{\infty}$ çözümüne sahiptir.

Yukarıdaki lemmannın bir özel durumu olarak, $x_0, x_{-1}, x_{-2} \in I$ başlangıç koşullarının her kümesi için

$$x_{n+1} = f(x_n, x_{n-1}, x_{n-2}), \quad n = 0, 1, 2, \dots \quad (1.2)$$

üçüncü dereceden fark denklemi bir tek $\{x_n\}_{n=-2}^{\infty}$ çözümüne sahiptir.

Tanım 1.1.7 (1.1) denkleminin bir çözümü yani her $n \geq -k$ için sabit olan (1.1) denkleminin bir çözümüne (1.1) denkleminin bir denge çözümü denir. Her $n \geq -k$ için

$$x_n = \bar{x}$$

ise (1.1) denkleminin bir denge çözümüdür, o zaman $\bar{x}$ bir denge noktası olarak adlandırılır.

Ayrıca $\bar{x}$ noktasına f fonksiyonunun bir sabit noktası denir.

Dolayısıyla $\bar{x} \in I$ noktası

$$\bar{x} = f(\bar{x}, \bar{x}, \dots, \bar{x})$$

ise (1.1) denkleminin bir denge noktası olarak adlandırılır yani $n \geq -k$ için

$$x_n = \bar{x}$$

(1.1) denkleminin bir çözümüdür.

Örnek 1.1.1 $x_{n+1} = \frac{16}{x_n}$ fark denkleminin denge noktasının ± 4 olduğunu gösteriniz.

Cözüm 1 $f(\bar{x}, \bar{x}) = \bar{x} = \frac{16}{\bar{x}}$ ise $\bar{x} = \pm 4$ dir

Tanım 1.1.8 $\bar{x}$, (1.1) denkleminin denge noktası olsun.

(a) Her $\varepsilon > 0$ için $\{x_n\}_{n=-k}^{\infty}$, (1.1) denkleminin bir çözümü olacak şekilde

$$|x_0 - \bar{x}| + |x_{-1} - \bar{x}| + \dots + |x_{-k} - \bar{x}| < \delta$$

olduğunda her $n \geq -k$ için

$$|x_n - \bar{x}| < \varepsilon$$

ifadesini sağlayan bir $\delta > 0$ sayısı varsa, $\bar{x}$ denge noktasına kararlıdır denir.

(b) $\{x_n\}_{n=-k}^{\infty}$, (1.1) denkleminin bir çözümü olacak şekilde

$$|x_0 - \bar{x}| + |x_{-1} - \bar{x}| + \dots + |x_{-k} - \bar{x}| < \gamma$$

olduğunda

$$\lim_{n \rightarrow \infty} x_n = \bar{x}$$

ifadesini sağlayan $\gamma > 0$ sayısı varsa, $\bar{x}$ denge noktasına lokal asimptotik kararlıdır denir.

(c) (1.1) denkleminin her $\{x_n\}_{n=-k}^{\infty}$ çözümü için

$$\lim_{n \rightarrow \infty} x_n = \bar{x}$$

oluyorsa $\bar{x}$ denge noktasına global çekicidir denir.

(d) Eğer $\bar{x}$ denge noktası kararlı ve bir global çekici ise, $\bar{x}$ denge noktasına global asimptotik kararlıdır denir.

(e) Eğer $\bar{x}$ denge noktası kararlı değil ise kararsızdır denir.

Tanım 1.1.9 Eğer $\{x_n\}$ dizisi için $x_{n+p} = x_n$ olacak şekilde bir p pozitif tam sayısı mevcut ise $\{x_n\}$ dizisine p periyotludur denir ve p sayısı bu şartı sağlayan en küçük pozitif tam sayıdır.

Tanım 1.1.10 Eğer $\{x_n\}$ dizisinde sonlu sayıda terim hariç tutulduğunda, geriye kalan sonsuz sayıdaki terim için $x_{n+p} = x_n$ olacak şekilde bir p pozitif tam sayısı mevcut ise $\{x_n\}$ dizisine p periyotludur denir ve p sayısı bu şartı sağlayan en küçük pozitif tam sayıdır.

Örnek 1.1.2 $x_{n+1} = \frac{16}{x_n}$ denkleminin periyodunun 2 olduğunu gösterelim. x_0 başlangıç şartı $n = 0, 1, 2, \dots$ için iterasyon yöntemiyle

$$x_1 = \frac{16}{x_0}, x_2 = \frac{16}{x_1} = x_0, x_3 = \frac{16}{x_2} = \frac{16}{x_0} = x_1$$

olup, bu şekilde iterasyona devam edilirse;

$$x_n = \left\{ \frac{16}{x_0}, x_0, \frac{16}{x_0}, x_0, \dots \right\}$$

şeklinde çözümler elde edilir. Böylece söz konusu denklemin 2 periyotlu olduğu gösterilir.

Tanım 1.1.11 (1.1) denkleminde, $f(x_n, x_{n-1}, x_{n-2})$ fonksiyonunu $f(u, v, w)$ şeklinde alalım:

$$r = \frac{\partial f(\bar{x}, \bar{x}, \bar{x})}{\partial u}, s = \frac{\partial f(\bar{x}, \bar{x}, \bar{x})}{\partial v} \text{ ve } t = \frac{\partial f(\bar{x}, \bar{x}, \bar{x})}{\partial w}$$

olmak üzere;

$$y_{n+1} = ry_n + sy_{n-1} + ty_{n-2} \quad (1.3)$$

denklemi elde edilir. Bu denklem (1.2) denkleminin $\bar{x}$ denge noktası civarındaki lineer denklemi adı verilir.

(1.3) denkleminin karakteristik denklemi ise

$$\lambda^3 - r\lambda^2 - s\lambda - t = 0 \quad (1.4)$$

dir.

(a) (1.4) denkleminin tüm kökleri mutlak değerince 1'den küçük olduğunda, $\bar{x}$ denge noktası lokal asimptotik kararlıdır.

(b) (1.4) denkleminin köklerinden en az biri mutlak değerince 1'den büyük olduğunda, $\bar{x}$ denge noktası kararsızdır.

BÖLÜM 2

FARK DENKLEMLERİ İLE İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALAR

Çınar (2004) çalışmasında,

$$x_{n+1} = \frac{1}{y_n}, y_{n+1} = \frac{y_n}{x_{n-1}y_{n-1}}$$

fark denklem sisteminin pozitif çözümlerini ve periyodikliğini ele almıştır.

Çınar ve Yalçınkaya (2004) çalışmalarında,

$$x_{n+1} = \frac{1}{z_n}, y_{n+1} = \frac{1}{x_{n-1}y_{n-1}}, z_{n+1} = \frac{1}{x_{n-1}}$$

fark denklem sisteminin pozitif çözümlerinin periyodikliğini ele almışlardır.

Douraki ve arkadaşları (2006) çalışmalarında $A, B \in (0, \infty)$ olmak üzere,

$$x_{n+1} = \frac{A}{x_{n-k}} + \frac{B}{x_{n-3k}}$$

fark denkleminin çözümlerinin periyodikliğini incelemiştir.

Özban (2006) çalışmasında,

$$x_{n+1} = \frac{1}{y_{n-k}}, y_{n+1} = \frac{y_n}{x_{n-m}y_{n-m-k}}$$

denklem sisteminin pozitif çözümlerini incelemiştir.

Elabbasy ve arkadaşları (2008) çalışmalarında,

$$\begin{aligned} x_{n+1} &= \frac{a_1 + a_2 y_n}{a_3 z_n + a_4 x_{n-1} z_n}, & y_{n+1} &= \frac{b_1 z_{n-1} + b_2 z_n}{b_3 x_n y_n + b_4 x_n y_{n-1}}, \\ z_{n+1} &= \frac{c_1 z_{n-1} + c_2 z_n}{c_3 x_{n-1} y_{n-1} + c_4 x_{n-1} y_n + c_5 x_n y_n} \end{aligned}$$

fark denklem sisteminin bir sınıfının çözümlerinin periyodikliğini ele almışlardır.

Stevic (2012) çalışmasında,

$$x_{n+1} = \frac{x_n y_{n-k}}{y_{n-k+1}(a_n + b_n x_n y_{n-k})}, \quad y_{n+1} = \frac{y_n x_{n-k}}{x_{n-k+1}(c_n + d_n y_n x_{n-k})}$$

fark denklem sistemlerinin çözümlerinin periyodikliğini ele almışlardır.

Touafek ve Elsayed (2012a) çalışmalarında,

$$x_{n+1} = \frac{x_{n-3}}{\pm 1 \pm y_{n-1}x_{n-3}}, \quad y_{n+1} = \frac{y_{n-3}}{\pm 1 \pm x_{n-1}y_{n-3}}$$

fark denklem sisteminin çözümlerinin periyodikliğini incelemiştir.

Özkan ve Kurbanlı (2013) çalışmalarında,

$$x_{n+1} = \frac{y_{n-2}}{-1 \pm y_{n-2}x_{n-1}y_n}, \quad y_{n+1} = \frac{x_{n-2}}{-1 \pm x_{n-2}y_{n-1}x_n}, \quad z_{n+1} = \frac{x_{n-2} + y_{n-2}}{-1 \pm x_{n-2}y_{n-1}x_n}$$

fark denklem sisteminin çözümlerinin periyodikliğini incelemiştir.

Din ve arkadaşları (2014) çalışmalarında,

$$x_{n+1} = \frac{y_{n-1}}{x_{n-3}(\alpha + y_n)}, \quad y_{n+1} = \frac{x_{n-1}}{y_{n-3}(\beta \pm y_n)}$$

fark denklem sisteminin çözümlerinin periyodikliğini ele almışlardır.

Yacine (2016) çalışmasında,

$$x_{n+1} = \frac{1}{1 - y_{n-k}}, \quad y_{n+1} = \frac{1}{1 - y_{n-k}}$$

fark denklem sisteminin çözümlerinin periyodikliğini incelemiştir.

Touafek ve Elsayed (2012b) çalışmalarında,

$$x_{n+1} = \frac{y_n}{x_{n-1}(\pm 1 \pm y_n)}, \quad y_{n+1} = \frac{x_n}{y_{n-1}(\pm 1 \pm x_n)}$$

fark denklem sisteminin çözümlerini incelemiştir.

T.F. İbrahim (2009) çalışmasında,

$$x_{n+1} = \frac{x_n x_{n-2}}{x_{n-1}(a + b x_n x_{n-2})}$$

fark denkleminin çözümlerinin davranışlarını incelemiştir.

BÖLÜM 3

İKİNCİ MERTEBEDEN BAZI RASYONEL FARK DENKLEM SİSTEMLERİNİN PERİYODİKLİĞİ

3.1 $x_{n+1} = \frac{x_n}{x_{n-1}(\pm 1+x_n)}$ FARK DENKLEMLERİNİN PERİYODİKLİĞİ

Bu bölümde x_{-1}, x_0 başlangıç koşulları paydayı sıfır yapmayacak reel sayılar olmak üzere,

$$x_{n+1} = \frac{x_n}{x_{n-1}(1+x_n)} \quad n = 0, 1, 2, \dots \quad (3.1)$$

ve

$$x_{n+1} = \frac{x_n}{x_{n-1}(-1+x_n)} \quad n = 0, 1, 2, \dots \quad (3.2)$$

fark denklemelerinin çözümleri araştırılmıştır.

Teorem 3.1.1 (3.1) denkleminin çözümlerinin $\{x_n\}_{n=-1}^{+\infty}$ olduğunu varsayıyalım. Bu durumda;

(a) $\{x_n\}_{n=-1}^{+\infty}$ çözümleri periyodiktir ve beş periyotludur.

(b)

$$x_{5n-1} = x_{-1},$$

$$x_{5n} = x_0,$$

$$x_{5n+1} = \frac{x_0}{x_{-1}(1+x_0)},$$

$$x_{5n+2} = \frac{1}{x_{-1}(1+x_0)+x_0},$$

$$x_{5n+3} = \frac{x_{-1}}{x_0(1+x_{-1})}.$$

veya buna eş değer olarak,

$$\{x_n\}_{n=-1}^{+\infty} = \left\{ \begin{array}{l} x_{-1}, x_0, \frac{x_0}{x_{-1}(1+x_0)}, \frac{1}{x_{-1}(1+x_0)+x_0}, \frac{x_{-1}}{x_0(1+x_{-1})}, x_{-1}, x_0, \\ \frac{x_0}{x_{-1}(1+x_0)}, \frac{1}{x_{-1}(1+x_0)+x_0}, \frac{x_{-1}}{x_0(1+x_{-1})}, x_{-1}, x_0, \\ \frac{x_0}{x_{-1}(1+x_0)}, \frac{1}{x_{-1}(1+x_0)+x_0}, \frac{x_{-1}}{x_0(1+x_{-1})}, \dots \end{array} \right\}$$

çözümleri elde edilir.

Ispat.

(a) (3.1) denklemi yardımıyla aşağıdaki eşitlikler elde edilir:

$$\begin{aligned}x_{n+1} &= \frac{x_n}{x_{n-1}(1+x_n)}, \\x_{n+2} &= \frac{1}{x_{n-1}(1+x_n)+x_n}, \\x_{n+3} &= \frac{x_{n-1}}{x_n(1+x_{n-1})}, \\x_{n+4} &= x_{n-1}, \\x_{n+5} &= x_n.\end{aligned}$$

(b) $n = 0$ için sonuçlar sağlanır. $n > 0$ olduğunu ve iddiamızın $(n - 1)$ için sağlandığını varsayıyalım. Yani,

$$\begin{aligned}x_{5n-6} &= x_{-1}, \\x_{5n-5} &= x_0, \\x_{5n-4} &= \frac{x_0}{x_{-1}(1+x_0)}, \\x_{5n-3} &= \frac{1}{x_{-1}(1+x_0)+x_0}, \\x_{5n-2} &= \frac{x_{-1}}{x_0(1+x_{-1})}.\end{aligned}$$

elde edilir ve denklem (3.1)' den,

$$\begin{aligned}x_{5n-1} &= \frac{x_{5n-2}}{x_{5n-3}(1+x_{5n-2})} = \frac{\frac{x_{-1}}{x_0(1+x_{-1})}}{\frac{1}{x_{-1}(1+x_0)+x_0}\left(1+\frac{x_{-1}}{x_0(1+x_{-1})}\right)} = x_{-1}, \\x_{5n} &= \frac{x_{5n-1}}{x_{5n-2}(1+x_{5n-1})} = \frac{\frac{x_{-1}}{x_0(1+x_{-1})}}{\frac{x_{-1}}{x_0(1+x_{-1})}(1+x_{-1})} = x_0,\end{aligned}$$

ve benzer şekilde

$$x_{5n+1} = x_1$$

$\vdots$

çözümleri elde edilerek ispat tamamlanır.

■

Teorem 3.1.2 (3.2) denkleminin çözümlerinin $\{x_n\}_{n=-1}^{+\infty}$ olduğunu farz edelim. Bu durumda;

(a) $\{x_n\}_{n=-1}^{+\infty}$ çözümleri beş periyotlu periyodiktir.

(b)

$$\begin{aligned}x_{5n-1} &= x_{-1}, \\x_{5n} &= x_0, \\x_{5n+1} &= \frac{x_0}{x_{-1}(-1+x_0)}, \\x_{5n+2} &= \frac{1}{-x_{-1}(-1+x_0)+x_0}, \\x_{5n+3} &= \frac{x_{-1}}{x_0(-1+x_{-1})}.\end{aligned}$$

veya buna eş değer olarak,

$$\{x_n\}_{n=-1}^{+\infty} = \left\{ \begin{array}{l} x_{-1}, x_0, \frac{x_0}{x_{-1}(-1+x_0)}, \frac{1}{-x_{-1}(-1+x_0)+x_0}, \frac{x_{-1}}{x_0(-1+x_{-1})}, \\ x_{-1}, x_0, \frac{x_0}{x_{-1}(-1+x_0)}, \frac{1}{-x_{-1}(-1+x_0)+x_0}, \frac{x_{-1}}{x_0(-1+x_{-1})}, \\ x_{-1}, x_0, \frac{x_0}{x_{-1}(-1+x_0)}, \frac{1}{-x_{-1}(-1+x_0)+x_0}, \frac{x_{-1}}{x_0(-1+x_{-1})}, \dots \end{array} \right\}$$

çözümleri elde edilir.

İspat. Teorem 3.1.1 ile benzer yolla ispatı görülür. ■

Örnek 3.1.1

$$x_{n+1} = \frac{x_n}{x_{n-1}(+1+x_n)} \quad (3.1)$$

denkleminin $x_0 = 0.1$ ve $x_{-1} = 0.2$ başlangıç koşullarındaki çözümleri aşağıda verilmiş ve 5 periyotlu periyodik olduğu görülmüştür.

Çizelge 3.1 (3.1) denkleminin periyodik çözümleri

<hr/> <i>n</i> <hr/>	<i>x_n</i> <hr/>
0	0.1
1	0.454
2	3.125
3	1.666
4	0.2
5	0.1
6	0.454
⋮	⋮

3.2 $x_{n+1} = \frac{y_n}{x_{n-1}(\pm 1+y_n)}$, $y_{n+1} = \frac{x_n}{y_{n-1}(\pm 1+x_n)}$ FARK DENKLEM SİSTEMLERİNİN PERİYODİKLİĞİ

Bu bölümde $x_{-1}, x_0, y_{-2}, y_{-1}, y_0$ başlangıç koşulları paydayı sıfır yapmayacak reel sayılar olmak üzere

$$x_{n+1} = \frac{y_n}{x_{n-1}(1+y_n)}, \quad y_{n+1} = \frac{x_n}{y_{n-1}(1+x_n)} \quad (3.3)$$

ve

$$x_{n+1} = \frac{y_n}{x_{n-1}(-1+y_n)}, \quad y_{n+1} = \frac{x_n}{y_{n-1}(-1+x_n)} \quad (3.4)$$

fark denklem sistemlerinin çözümleri araştırılmıştır.

Teorem 3.2.1 (3.3) denklem sisteminin çözümlerinin $\{x_n, y_n\}_{n=-1}^{+\infty}$ olduğunu varsayalım.

Bu durumda;

(a) $n \geq -1$ için $\{x_n\}_{n=-1}^{+\infty}$ ve $\{y_n\}_{n=-1}^{+\infty}$ çözümleri periyodiktir ve on periyotludur.

(b) $n \geq -1$ için $x_{n+5} = y_n$ ve $y_{n+5} = x_n$ dir.

(c)

$$\begin{aligned} x_{10n-1} &= x_{-1}, \\ x_{10n} &= x_0, \\ x_{10n+1} &= \frac{y_0}{x_{-1}(1+y_0)}, \\ x_{10n+2} &= \frac{1}{y_{-1}(1+x_0)+x_0}, \\ x_{10n+3} &= \frac{x_{-1}}{y_0(1+x_{-1})}. \\ x_{10n+4} &= y_{-1}, \\ x_{10n+5} &= y_0, \\ x_{10n+6} &= \frac{x_0}{y_{-1}(1+x_0)}, \\ x_{10n+7} &= \frac{1}{x_{-1}(1+y_0)+y_0}, \\ x_{10n+8} &= \frac{y_{-1}}{x_0(1+y_{-1})}. \end{aligned}$$

ve

$$\begin{aligned}
y_{10n-1} &= y_{-1}, \\
y_{10n} &= y_0, \\
y_{10n+1} &= \frac{x_0}{y_{-1}(1+x_0)}, \\
y_{10n+2} &= \frac{1}{x_{-1}(1+y_0)+y_0}, \\
y_{10n+3} &= \frac{y_{-1}}{x_0(1+y_{-1})}, \\
y_{10n+4} &= x_{-1}, \\
y_{10n+5} &= x_0, \\
y_{10n+6} &= \frac{y_0}{x_{-1}(1+y_0)}, \\
y_{10n+7} &= \frac{1}{y_{-1}(1+x_0)+x_0}, \\
y_{10n+8} &= \frac{x_{-1}}{y_0(1+x_{-1})}.
\end{aligned}$$

veya buna esdeğер olarak,

$$\begin{aligned}
\{x_n\}_{n=-1}^{+\infty} &= \left\{ \begin{array}{l} x_{-1}, x_0, \frac{y_0}{x_{-1}(1+y_0)}, \frac{1}{y_{-1}(1+x_0)+x_0}, \frac{x_{-1}}{y_0(1+x_{-1})}, y_{-1}, \\ y_0, \frac{x_0}{y_{-1}(1+x_0)}, \frac{1}{x_{-1}(1+y_0)+y_0}, \frac{y_{-1}}{x_0(1+y_{-1})}, x_{-1}, x_0, \\ \frac{y_0}{x_{-1}(1+y_0)}, \frac{1}{y_{-1}(1+x_0)+x_0}, \frac{x_{-1}}{y_0(1+x_{-1})}, y_{-1}, y_0, \\ \frac{x_0}{y_{-1}(1+x_0)}, \frac{1}{x_{-1}(1+y_0)+y_0}, \frac{x_{-1}}{x_0(1+y_{-1})}, x_{-1}, \\ x_0, \frac{y_0}{x_{-1}(1+y_0)}, \frac{1}{y_{-1}(1+x_0)+x_0}, \frac{y_{-1}}{y_0(1+x_{-1})}, y_{-1}, \\ y_0, \frac{x_0}{y_{-1}(1+x_0)}, \frac{1}{x_{-1}(1+y_0)+y_0}, \frac{x_{-1}}{x_0(1+y_{-1})}, \dots \end{array} \right\} \\
\{y_n\}_{n=-1}^{+\infty} &= \left\{ \begin{array}{l} y_{-1}, y_0, \frac{x_0}{y_{-1}(1+x_0)}, \frac{1}{x_{-1}(1+y_0)+y_0}, \frac{y_{-1}}{x_0(1+y_{-1})}, x_{-1}, \\ x_0, \frac{y_0}{x_{-1}(1+y_0)}, \frac{1}{y_{-1}(1+x_0)+x_0}, \frac{x_{-1}}{y_0(1+x_{-1})}, y_{-1}, y_0, \\ \frac{x_0}{y_{-1}(1+x_0)}, \frac{1}{x_{-1}(1+y_0)+y_0}, \frac{x_{-1}}{x_0(1+y_{-1})}, x_{-1}, x_0, \\ \frac{y_0}{x_{-1}(1+y_0)}, \frac{1}{y_{-1}(1+x_0)+x_0}, \frac{y_{-1}}{y_0(1+x_{-1})}, y_{-1}, \\ y_0, \frac{x_0}{y_{-1}(1+x_0)}, \frac{1}{x_{-1}(1+y_0)+y_0}, \frac{x_{-1}}{x_0(1+y_{-1})}, x_{-1}, \\ x_0, \frac{y_0}{x_{-1}(1+y_0)}, \frac{1}{y_{-1}(1+x_0)+x_0}, \frac{x_{-1}}{y_0(1+x_{-1})}, \dots \end{array} \right\}
\end{aligned}$$

çözümleri elde edilir.

İspat.

(a) (3.3) denklem sistemi kullanılarak aşağıdaki eşitlikler elde edilir:

$$x_{n+1} = \frac{y_n}{x_{n-1}(1+y_n)},$$

$$y_{n+1} = \frac{x_n}{y_{n-1}(1+x_n)}.$$

$$x_{n+2} = \frac{y_{n+1}}{x_n(1+y_{n+1})} = \frac{\frac{x_n}{y_{n-1}(1+x_n)}}{\frac{y_{n-1}(1+x_n)}{x_n(1+\frac{y_{n-1}(1+x_n)}{y_n})}} = \frac{1}{y_{n-1}(1+x_n)+x_n},$$

$$y_{n+2} = \frac{x_{n+1}}{y_n(1+x_{n+1})} = \frac{\frac{y_n}{x_{n-1}(1+y_n)}}{\frac{x_{n-1}(1+y_n)}{y_n(1+\frac{x_{n-1}(1+y_n)}{x_{n-1}(1+y_n)})}} = \frac{1}{x_{n-1}(1+y_n)+y_n}.$$

$$x_{n+3} = \frac{y_{n+2}}{x_{n+1}(1+y_{n+2})} = \frac{\frac{1}{y_n(1+x_n)+y_n}}{\frac{x_{n-1}(1+y_n)+y_n}{1}} = \frac{x_{n-1}}{y_n(1+x_{n-1})},$$

$$y_{n+3} = \frac{x_{n+2}}{y_{n+1}(1+x_{n+2})} = \frac{\frac{y_{n-1}(1+x_n)+x_n}{x_n}}{\frac{1}{y_{n-1}(1+x_n)+x_n}} = \frac{y_{n-1}}{x_n(1+y_{n-1})}.$$

$$x_{n+4} = \frac{y_{n+3}}{x_{n+2}(1+y_{n+3})} = \frac{\frac{y_{n-1}}{x_n(1+y_{n-1})}}{\frac{1}{y_{n-1}(1+x_n)+x_n}} = \frac{y_{n-1}}{x_{n-1}(1+y_{n-1})} = y_{n-1},$$

$$y_{n+4} = \frac{x_{n+3}}{y_{n+2}(1+x_{n+3})} = \frac{\frac{y_n(1+x_{n-1})}{x_{n-1}}}{\frac{1}{y_{n-1}(1+y_n)+y_n}} = \frac{x_{n-1}}{y_n(1+x_{n-1})} = x_{n-1}.$$

$$x_{n+5} = \frac{y_{n+4}}{x_{n+3}(1+y_{n+4})} = \frac{\frac{x_{n-1}}{y_n(1+x_{n-1})}}{\frac{1}{y_n(1+x_{n-1})}} = y_n,$$

$$y_{n+5} = \frac{x_{n+4}}{y_{n+3}(1+x_{n+4})} = \frac{\frac{y_{n-1}}{x_n(1+y_{n-1})}}{\frac{1}{y_n(1+y_{n-1})}} = x_n.$$

$$x_{n+6} = \frac{y_{n+5}}{x_{n+4}(1+y_{n+5})} = \frac{x_n}{y_{n-1}(1+x_n)},$$

$$y_{n+6} = \frac{x_{n+5}}{y_{n+4}(1+x_{n+5})} = \frac{y_n}{x_{n-1}(1+y_n)}.$$

$$x_{n+7} = \frac{y_{n+6}}{x_{n+5}(1+y_{n+6})} = \frac{\frac{y_n}{x_{n-1}(1+y_n)}}{\frac{y_n(1+\frac{x_{n-1}(1+y_n)}{x_n})}{x_n}} = \frac{1}{x_{n-1}(1+y_n)+y_n},$$

$$y_{n+7} = \frac{x_{n+6}}{y_{n+5}(1+x_{n+6})} = \frac{\frac{x_n}{y_{n-1}(1+x_n)}}{\frac{1}{y_{n-1}(1+x_n)+x_n}} = \frac{1}{y_{n-1}(1+x_n)+x_n}.$$

$$x_{n+8} = \frac{y_{n+7}}{x_{n+6}(1+y_{n+7})} = \frac{\frac{1}{y_{n-1}(1+x_n) + x_n}}{\frac{x_n}{y_{n-1}(1+x_n)}^{(1+\frac{1}{y_{n-1}(1+x_n) + x_n})}} = \frac{y_{n-1}}{x_n(1+y_{n-1})},$$

$$y_{n+8} = \frac{x_{n+7}}{y_{n+6}(1+x_{n+7})} = \frac{\frac{1}{x_{n-1}(1+y_n) + y_n}}{\frac{y_n}{x_{n-1}(1+y_n)}^{(1+\frac{1}{x_{n-1}(1+y_n) + y_n})}} = \frac{x_{n-1}}{y_n(1+x_{n-1})}.$$

$$x_{n+9} = \frac{y_{n+8}}{x_{n+7}(1+y_{n+8})} = \frac{\frac{x_{n-1}}{y_n(1+x_{n-1})}}{\frac{1}{x_{n-1}(1+y_n) + y_n}^{(1+\frac{x_{n-1}}{y_n(1+x_{n-1})})}} = x_{n-1},$$

$$y_{n+9} = \frac{x_{n+8}}{y_{n+7}(1+x_{n+8})} = \frac{\frac{x_n(1+y_{n-1})}{y_{n-1}}}{\frac{1}{y_{n-1}(1+x_n) + x_n}^{(1+\frac{x_n(1+y_{n-1})}{y_{n-1}})}} = y_{n-1}.$$

$$x_{n+10} = \frac{y_{n+9}}{x_{n+8}(1+y_{n+9})} = \frac{\frac{y_{n-1}}{y_{n-1}(1+y_{n-1})}}{\frac{x_n(1+y_{n-1})}{y_n(1+x_{n-1})}^{(1+y_{n-1})}} = x_n,$$

$$y_{n+10} = \frac{x_{n+9}}{y_{n+8}(1+x_{n+9})} = \frac{\frac{x_{n-1}}{x_{n-1}(1+x_{n-1})}}{\frac{y_n(1+x_{n-1})}{y_n(1+x_{n-1})}^{(1+x_{n-1})}} = y_n.$$

ve böylece sistemin on periyotlu olduğu görülür.

(b) (a) 'daki eşitliklerden,

$$x_{n+5} = y_n$$

ve

$$y_{n+5} = x_n$$

olduğu görülür.

(c) $n = 0$ için sonuçlar sağlanır. İddiamızın $n > 0$ iken $(n-1)$ için sağlandığını varsayıyalım.

Yani,

$$x_{10n-11} = x_{-1},$$

$$x_{10n-10} = x_0,$$

$$x_{10n-9} = \frac{y_0}{x_{-1}(1+y_0)},$$

$$x_{10n-8} = \frac{1}{y_{-1}(1+x_0)+x_0},$$

$$x_{10n-7} = \frac{x_{-1}}{y_0(1+x_{-1})},$$

$$x_{10n-6} = y_{-1},$$

$$x_{10n-5} = y_0,$$

$$x_{10n-4} = \frac{x_0}{y_{-1}(1+x_0)},$$

$$x_{10n-3} = \frac{1}{x_{-1}(1+y_0)+y_0},$$

$$x_{10n-2} = \frac{y_{-1}}{x_0(1+y_{-1})}.$$

ve

$$y_{10n-11} = y_{-1},$$

$$y_{10n-10} = y_0,$$

$$y_{10n-9} = \frac{x_0}{y_{-1}(1+x_0)},$$

$$y_{10n-8} = \frac{1}{x_{-1}(1+y_0)+y_0},$$

$$y_{10n-7} = \frac{y_{-1}}{x_0(1+y_{-1})},$$

$$y_{10n-6} = x_{-1},$$

$$y_{10n-5} = x_0,$$

$$y_{10n-4} = \frac{y_0}{x_{-1}(1+y_0)},$$

$$y_{10n-3} = \frac{1}{y_{-1}(1+x_0)+x_0},$$

$$y_{10n-2} = \frac{x_{-1}}{y_0(1+x_{-1})}.$$

eşitlikleri elde edilir ve (3.3) denklem sistemi yardımıyla

$$x_{10n-1} = \frac{y_{10n-2}}{x_{10n-3}(1+y_{10n-2})} = \frac{\frac{x_{-1}}{y_0(1+x_{-1})}}{1 - \frac{x_{-1}}{x_{-1}(1+y_0)+y_0(1+x_{-1})}} = x_{-1},$$

$$y_{10n-1} = \frac{x_{10n-2}}{y_{10n-3}(1+x_{10n-2})} = \frac{\frac{x_0(1+y_{-1})}{y_{-1}}}{1 - \frac{y_{-1}}{y_{-1}(1+x_0)+x_0(1+y_{-1})}} = y_{-1},$$

$$x_{10n} = \frac{y_{10n-1}}{x_{10n-2}(1+y_{10n-1})} = \frac{\frac{y_{-1}}{x_0(1+y_{-1})}}{1 + \frac{y_{-1}}{x_0(1+y_{-1})}} = x_0,$$

$$y_{10n} = \frac{x_{10n-1}}{y_{10n-2}(1+x_{10n-1})} = \frac{\frac{x_{-1}}{y_0(1+x_{-1})}}{1 + \frac{x_{-1}}{y_0(1+x_{-1})}} = y_0,$$

$$x_{10n+1} = x_1,$$

$$y_{10n+1} = y_1,$$

⋮

çözümleri elde edilerek ispat tamamlanır.

■

Teorem 3.2.2 (3.4) denklem sisteminin çözümlerinin $\{x_n, y_n\}_{n=-1}^{+\infty}$ olduğunu varsayıyalım.

Bu durumda;

(a) $n \geq -1$ için $\{x_n\}_{n=-1}^{+\infty}$ ve $\{y_n\}_{n=-1}^{+\infty}$ çözümleri on periyotlu periyodiktir

(b) $n \geq -1$ için $x_{n+5} = y_n$ ve $y_{n+5} = x_n$ dir.

(c)

$$x_{10n-1} = x_{-1},$$

$$x_{10n} = x_0,$$

$$x_{10n+1} = \frac{y_0}{x_{-1}(-1+y_0)},$$

$$x_{10n+2} = \frac{1}{-y_{-1}(-1+x_0)+x_0},$$

$$x_{10n+3} = \frac{x_{-1}}{y_0(-1+x_{-1})},$$

$$x_{10n+4} = y_{-1},$$

$$x_{10n+5} = y_0,$$

$$x_{10n+6} = \frac{x_0}{y_{-1}(-1+x_0)},$$

$$x_{10n+7} = \frac{1}{-x_{-1}(-1+y_0)+y_0},$$

$$x_{10n+8} = \frac{y_{-1}}{x_0(-1+y_{-1})}.$$

ve

$$\begin{aligned}
y_{10n-1} &= y_{-1}, \\
y_{10n} &= y_0, \\
y_{10n+1} &= \frac{x_0}{y_{-1}(-1+x_0)}, \\
y_{10n+2} &= \frac{1}{-x_{-1}(-1+y_0)+y_0}, \\
y_{10n+3} &= \frac{y_{-1}}{x_0(-1+y_{-1})}. \\
y_{10n+4} &= x_{-1}, \\
y_{10n+5} &= x_0, \\
y_{10n+6} &= \frac{y_0}{x_{-1}(-1+y_0)}, \\
y_{10n+7} &= \frac{1}{-y_{-1}(-1+x_0)+x_0}, \\
y_{10n+8} &= \frac{x_{-1}}{y_0(-1+x_{-1})}.
\end{aligned}$$

veya buna eşdeğer olarak,

$$\begin{aligned}
\{x_n\}_{n=-1}^{+\infty} &= \left\{ \begin{array}{l} x_{-1}, x_0, \frac{y_0}{x_{-1}(-1+y_0)}, \frac{1}{-y_{-1}(-1+x_0)+x_0}, \frac{x_{-1}}{y_0(-1+x_{-1})}, \\ y_{-1}, y_0, \frac{x_0}{y_{-1}(-1+x_0)}, \frac{1}{-x_{-1}(-1+y_0)+y_0}, \frac{y_{-1}}{x_0(-1+y_{-1})}, \\ x_{-1}, x_0, \frac{y_0}{x_{-1}(-1+y_0)}, \frac{-y_{-1}(-1+x_0)+x_0}{1}, \frac{x_{-1}}{y_0(-1+x_{-1})}, \\ y_{-1}, y_0, \frac{x_0}{y_{-1}(-1+x_0)}, \frac{-x_{-1}(-1+y_0)+y_0}{1}, \frac{y_{-1}}{x_0(-1+y_{-1})}, \\ x_{-1}, x_0, \frac{y_0}{x_{-1}(-1+y_0)}, \frac{-y_{-1}(-1+x_0)+x_0}{1}, \frac{x_{-1}}{y_0(-1+x_{-1})}, \\ y_{-1}, y_0, \frac{x_0}{y_{-1}(-1+x_0)}, \frac{-x_{-1}(1+y_0)+y_0}{1}, \frac{y_{-1}}{x_0(-1+y_{-1})}, \\ \dots \end{array} \right\} \\
\{y_n\}_{n=-1}^{+\infty} &= \left\{ \begin{array}{l} y_{-1}, y_0, \frac{x_0}{y_{-1}(-1+x_0)}, \frac{1}{-x_{-1}(-1+y_0)+y_0}, \frac{y_{-1}}{x_0(-1+y_{-1})}, \\ x_{-1}, x_0, \frac{y_0}{x_{-1}(-1+y_0)}, \frac{1}{-y_{-1}(-1+x_0)+x_0}, \frac{x_{-1}}{y_0(-1+x_{-1})}, \\ y_{-1}, y_0, \frac{x_0}{y_{-1}(-1+x_0)}, \frac{1}{-x_{-1}(-1+y_0)+y_0}, \frac{y_{-1}}{x_0(-1+y_{-1})}, \\ x_{-1}, x_0, \frac{y_0}{x_{-1}(-1+y_0)}, \frac{1}{-y_{-1}(-1+x_0)+x_0}, \frac{x_{-1}}{y_0(-1+x_{-1})}, \\ y_{-1}, y_0, \frac{x_0}{y_{-1}(-1+x_0)}, \frac{1}{-x_{-1}(-1+y_0)+y_0}, \frac{y_{-1}}{x_0(-1+y_{-1})}, \\ x_{-1}, x_0, \frac{y_0}{x_{-1}(-1+y_0)}, \frac{1}{-y_{-1}(-1+x_0)+x_0}, \frac{x_{-1}}{y_0(-1+x_{-1})}, \\ \dots \end{array} \right\}
\end{aligned}$$

çözümleri elde edilir.

İspat. Teorem 3.2.1 ile benzer yolla ispatı görülür. ■

Örnek 3.2.1

$$x_{n+1} = \frac{y_n}{x_{n-1}(1+y_n)}, y_{n+1} = \frac{x_n}{y_{n-1}(1+x_n)} \quad (3.3)$$

denklem sisteminin $x_0 = 0.1$, $x_{-1} = 0.2$, $y_0 = -0.5$ ve $y_{-1} = 1.2$ başlangıç koşullarındaki çözümüleri aşağıda verilmiş ve 10 periyotlu periyodik olduğu görülmüştür.

Cizelge 3.2 (3.3) denkleminin periyodik çözümleri

n	x_n	y_n
0	0.1	-0.5
1	-5	0.075
2	0.704	-2.5
3	0.333	5.454
4	1.2	0.2
5	-0.5	0.1
6	0.075	-5
7	-2.5	0.704
8	5.454	0.333
9	0.2	1.2
10	0.1	-0.5
11	-5	0.075
12	0.704	-2.5
13	0.333	5.454
14	1.2	0.2
⋮	⋮	⋮

3.3 $x_{n+1} = \frac{y_n}{z_{n-1}(\pm 1+y_n)}$, $y_{n+1} = \frac{z_n}{x_{n-1}(\pm 1+z_n)}$, $z_{n+1} = \frac{x_n}{y_{n-1}(\pm 1+x_n)}$ FARK DENKLEM SİSTEMLERİNİN PERİYODİKLİĞİ

Bu bölümde $x_{-1}, x_0, y_{-3}, y_{-2}, y_{-1}, y_0, z_{-2}, z_{-1}, z_0$ başlangıç koşulları paydayı sıfır yapmayacak reel sayılar olmak üzere,

$$x_{n+1} = \frac{y_n}{z_{n-1}(1+y_n)}, y_{n+1} = \frac{z_n}{x_{n-1}(1+z_n)}, z_{n+1} = \frac{x_n}{y_{n-1}(1+x_n)} \quad (3.5)$$

ve

$$x_{n+1} = \frac{y_n}{z_{n-1}(-1 + y_n)}, y_{n+1} = \frac{z_n}{x_{n-1}(-1 + z_n)}, z_{n+1} = \frac{x_n}{y_{n-1}(-1 + x_n)} \quad (3.6)$$

fark denklem sistemlerinin çözümleri araştırılmıştır.

Teorem 3.3.1 (3.5) denklem sisteminin çözümlerinin $\{x_n, y_n, z_n\}_{n=-1}^{+\infty}$ olduğunu farz edelim. Bu durumda;

(a) $n \geq -1$ için $\{x_n\}_{n=-1}^{+\infty}$, $\{y_n\}_{n=-1}^{+\infty}$ ve $\{z_n\}_{n=-1}^{+\infty}$ çözümleri periyodiktir ve on bes periyotludur.

(b) $n \geq -1$ için $x_{n+5} = z_n$, $y_{n+5} = x_n$ ve $z_{n+5} = y_n$ dir.

(c) $n \geq -1$ için $x_{n+10} = y_n$, $y_{n+10} = z_n$ ve $z_{n+10} = x_n$ dir.

(d)

$$x_{15n-1} = x_{-1},$$

$$x_{15n} = x_0,$$

$$x_{15n+1} = \frac{y_0}{z_{-1}(1+y_0)},$$

$$x_{15n+2} = \frac{1}{x_{-1}(1+z_0)+z_0},$$

$$x_{15n+3} = \frac{y_{-1}}{x_0(1+y_{-1})},$$

$$x_{15n+4} = z_{-1},$$

$$x_{15n+5} = z_0,$$

$$x_{15n+6} = \frac{x_0}{y_{-1}(1+x_0)},$$

$$x_{15n+7} = \frac{1}{z_{-1}(1+y_0)+y_0},$$

$$x_{15n+8} = \frac{x_{-1}}{z_0(1+x_{-1})},$$

$$x_{15n+9} = y_{-1},$$

$$x_{15n+10} = y_0,$$

$$x_{15n+11} = \frac{z_0}{x_{-1}(1+z_0)},$$

$$x_{15n+12} = \frac{1}{y_{-1}(1+x_0)+x_0},$$

$$x_{15n+13} = \frac{z_{-1}}{y_0(1+z_{-1})}.$$

ve

$$y_{15n-1} = y_{-1},$$

$$y_{15n} = y_0,$$

$$y_{15n+1} = \frac{z_0}{x_{-1}(1+z_0)},$$

$$y_{15n+2} = \frac{1}{y_{-1}(1+x_0)+x_0},$$

$$y_{15n+3} = \frac{z_{-1}}{y_0(1+z_{-1})},$$

$$y_{15n+4} = x_{-1},$$

$$y_{15n+5} = x_0,$$

$$y_{15n+6} = \frac{y_0}{z_{-1}(1+y_0)},$$

$$y_{15n+7} = \frac{1}{x_{-1}(1+z_0)+z_0},$$

$$y_{15n+8} = \frac{y_{-1}}{x_0(1+y_{-1})},$$

$$y_{15n+9} = z_{-1},$$

$$y_{15n+10} = z_0,$$

$$y_{15n+11} = \frac{x_0}{y_{-1}(1+x_0)},$$

$$y_{15n+12} = \frac{1}{z_{-1}(1+y_0)+y_0},$$

$$y_{15n+13} = \frac{x_{-1}}{z_0(1+x_{-1})}.$$

ve

$$z_{15n-1} = z_{-1},$$

$$z_{15n} = z_0,$$

$$z_{15n+1} = \frac{x_0}{y_{-1}(1+x_0)},$$

$$z_{15n+2} = \frac{1}{z_{-1}(1+y_0)+y_0},$$

$$z_{15n+3} = \frac{x_{-1}}{z_0(1+x_{-1})},$$

$$z_{15n+4} = y_{-1},$$

$$z_{15n+5} = y_0,$$

$$z_{15n+6} = \frac{z_0}{x_{-1}(1+z_0)},$$

$$z_{15n+7} = \frac{1}{y_{-1}(1+x_0)+x_0},$$

$$z_{15n+8} = \frac{z_{-1}}{y_0(1+z_{-1})},$$

$$z_{15n+9} = x_{-1},$$

$$z_{15n+10} = x_0,$$

$$z_{15n+11} = \frac{y_0}{z_{-1}(1+y_0)},$$

$$z_{15n+12} = \frac{1}{x_{-1}(1+z_0)+z_0},$$

$$z_{15n+13} = \frac{y_{-1}}{x_0(1+y_{-1})}$$

veya buna esdeger olarak,

$$\{x_n\}_{n=-1}^{+\infty} = \left\{ \begin{array}{l} x_{-1}, x_0, \frac{y_0}{z_{-1}(1+y_0)}, \frac{1}{x_{-1}(1+z_0)+z_0}, \frac{y_{-1}}{x_0(1+y_{-1})}, \\ z_{-1}, z_0, \frac{x_0}{y_{-1}(1+x_0)}, \frac{1}{z_{-1}(1+y_0)+y_0}, \frac{x_{-1}}{z_0(1+x_{-1})}, \\ y_{-1}, y_0, \frac{z_0}{x_{-1}(1+z_0)}, \frac{1}{y_{-1}(1+x_0)+x_0}, \frac{z_{-1}}{y_0(1+z_{-1})}, \\ x_{-1}, x_0, \frac{y_0}{z_{-1}(1+y_0)}, \frac{1}{x_{-1}(1+z_0)+z_0}, \frac{y_{-1}}{x_0(1+y_{-1})}, \\ z_{-1}, z_0, \frac{x_0}{y_{-1}(1+x_0)}, \frac{1}{z_{-1}(1+y_0)+y_0}, \frac{x_{-1}}{z_0(1+x_{-1})}, \\ y_{-1}, y_0, \frac{z_0}{x_{-1}(1+z_0)}, \frac{1}{y_{-1}(1+x_0)+x_0}, \frac{z_{-1}}{y_0(1+z_{-1})}, \\ x_{-1}, x_0, \frac{y_0}{z_{-1}(1+y_0)}, \frac{1}{x_{-1}(1+z_0)+z_0}, \frac{y_{-1}}{x_0(1+y_{-1})}, \\ z_{-1}, z_0, \frac{x_0}{y_{-1}(1+x_0)}, \frac{1}{z_{-1}(1+y_0)+y_0}, \frac{x_{-1}}{z_0(1+x_{-1})}, \\ y_{-1}, y_0, \frac{z_0}{x_{-1}(1+z_0)}, \frac{1}{y_{-1}(1+x_0)+x_0}, \frac{z_{-1}}{y_0(1+z_{-1})}, \\ \dots \end{array} \right\}$$

$$\{y_n\}_{n=-1}^{+\infty} = \left\{ \begin{array}{l} y_{-1}, y_0, \frac{z_0}{x_{-1}(1+z_0)}, \frac{1}{y_{-1}(1+x_0)+x_0}, \frac{z_{-1}}{y_0(1+z_{-1})}, \\ x_{-1}, x_0, \frac{y_0}{z_{-1}(1+y_0)}, \frac{1}{x_{-1}(1+z_0)+z_0}, \frac{y_{-1}}{x_0(1+y_{-1})}, \\ z_{-1}, z_0, \frac{x_0}{y_{-1}(1+x_0)}, \frac{1}{z_{-1}(1+y_0)+y_0}, \frac{x_{-1}}{z_0(1+x_{-1})}, \\ y_{-1}, y_0, \frac{z_0}{x_{-1}(1+z_0)}, \frac{1}{y_{-1}(1+x_0)+x_0}, \frac{z_{-1}}{y_0(1+z_{-1})}, \\ x_{-1}, x_0, \frac{y_0}{z_{-1}(1+y_0)}, \frac{1}{x_{-1}(1+z_0)+z_0}, \frac{y_{-1}}{x_0(1+y_{-1})}, \\ z_{-1}, z_0, \frac{x_0}{y_{-1}(1+x_0)}, \frac{1}{z_{-1}(1+y_0)+y_0}, \frac{x_{-1}}{z_0(1+x_{-1})}, \\ y_{-1}, y_0, \frac{z_0}{x_{-1}(1+z_0)}, \frac{1}{y_{-1}(1+x_0)+x_0}, \frac{y_{-1}}{y_0(1+z_{-1})}, \\ x_{-1}, x_0, \frac{y_0}{z_{-1}(1+y_0)}, \frac{1}{x_{-1}(1+z_0)+z_0}, \frac{y_{-1}}{x_0(1+y_{-1})}, \\ z_{-1}, z_0, \frac{x_0}{y_{-1}(1+x_0)}, \frac{1}{z_{-1}(1+y_0)+y_0}, \frac{x_{-1}}{z_0(1+x_{-1})}, \\ \dots \end{array} \right\}$$

$$\{z_n\}_{n=-1}^{+\infty} = \left\{ z_{-1}, z_0, \frac{x_0}{y_{-1}(1+x_0)}, \frac{1}{z_{-1}(1+y_0)+y_0}, \frac{x_{-1}}{z_0(1+x_{-1})}, \right. \\ y_{-1}, y_0, \frac{z_0}{x_{-1}(1+z_0)}, \frac{1}{y_{-1}(1+x_0)+x_0}, \frac{y_{-1}}{y_0(1+z_{-1})}, \\ x_{-1}, x_0, \frac{y_0}{z_{-1}(1+y_0)}, \frac{1}{x_{-1}(1+z_0)+z_0}, \frac{x_{-1}}{x_0(1+y_{-1})}, \\ z_{-1}, z_0, \frac{x_0}{y_{-1}(1+x_0)}, \frac{1}{z_{-1}(1+y_0)+y_0}, \frac{x_{-1}}{z_0(1+x_{-1})}, \\ y_{-1}, y_0, \frac{z_0}{x_{-1}(1+z_0)}, \frac{1}{y_{-1}(1+x_0)+x_0}, \frac{y_{-1}}{y_0(1+z_{-1})}, \\ x_{-1}, x_0, \frac{y_0}{z_{-1}(1+y_0)}, \frac{1}{x_{-1}(1+z_0)+z_0}, \frac{x_{-1}}{x_0(1+y_{-1})}, \\ z_{-1}, z_0, \frac{x_0}{y_{-1}(1+x_0)}, \frac{1}{z_{-1}(1+y_0)+y_0}, \frac{x_{-1}}{z_0(1+x_{-1})}, \\ y_{-1}, y_0, \frac{z_0}{x_{-1}(1+z_0)}, \frac{1}{y_{-1}(1+x_0)+x_0}, \frac{y_{-1}}{y_0(1+z_{-1})}, \\ x_{-1}, x_0, \frac{y_0}{z_{-1}(1+y_0)}, \frac{1}{x_{-1}(1+z_0)+z_0}, \frac{x_{-1}}{x_0(1+y_{-1})}, \\ \dots \left. \right\}$$

çözümleri elde edilir.

İspat.

(a) (3.5) denklem sistemi kullanılarak aşağıdaki eşitliklerin sağlandığı görürlür:

$$x_{n+1} = \frac{y_n}{z_{n-1}(1+y_n)},$$

$$y_{n+1} = \frac{z_n}{x_{n-1}(1+z_n)},$$

$$z_{n+1} = \frac{x_n}{y_{n-1}(1+x_n)}.$$

$$x_{n+2} = \frac{y_{n+1}}{z_n(1+y_{n+1})} = \frac{\frac{z_n}{x_{n-1}(1+z_n)}}{z_n(1+\frac{x_{n-1}(1+z_n)}{x_n})} = \frac{1}{x_{n-1}(1+z_n)+z_n},$$

$$y_{n+2} = \frac{z_{n+1}}{x_n(1+z_{n+1})} = \frac{\frac{x_n}{y_{n-1}(1+x_n)}}{x_n(1+\frac{y_{n-1}(1+x_n)}{y_n})} = \frac{1}{y_{n-1}(1+x_n)+x_n},$$

$$z_{n+2} = \frac{x_{n+1}}{y_n(1+x_{n+1})} = \frac{\frac{y_n}{z_{n-1}(1+y_n)}}{y_n(1+\frac{z_{n-1}(1+y_n)}{z_n})} = \frac{1}{z_{n-1}(1+y_n)+y_n}.$$

$$\begin{aligned}
x_{n+3} &= \frac{y_{n+2}}{z_{n+1}(1+y_{n+2})} = \frac{\frac{1}{y_{n-1}(1+x_n)+x_n}}{\frac{x_n}{y_{n-1}(1+x_n)}(1+\frac{y_{n-1}(1+x_n)+x_n}{1})} = \frac{y_{n-1}}{x_n(1+y_{n-1})}, \\
y_{n+3} &= \frac{z_{n+2}}{x_{n+1}(1+z_{n+2})} = \frac{\frac{z_{n-1}(1+y_n)+y_n}{y_n}}{\frac{y_n}{z_{n-1}(1+y_n)}(1+\frac{z_{n-1}(1+y_n)+y_n}{1})} = \frac{z_{n-1}}{y_n(1+x_{n-1})}, \\
z_{n+3} &= \frac{x_{n+2}}{y_{n+1}(1+x_{n+2})} = \frac{\frac{x_{n-1}(1+z_n)+z_n}{z_n}}{\frac{z_n}{x_{n-1}(1+z_n)}(1+\frac{x_{n-1}(1+z_n)+z_n}{1})} = \frac{x_{n-1}}{z_n(1+x_{n-1})}. \\
x_{n+4} &= \frac{y_{n+3}}{z_{n+2}(1+y_{n+3})} = \frac{\frac{z_{n-1}}{y_n(1+x_{n-1})}}{\frac{1}{z_{n-1}(1+y_n)}(1+\frac{y_n}{x_{n-1}})} = z_{n-1}, \\
y_{n+4} &= \frac{z_{n+3}}{x_{n+2}(1+z_{n+3})} = \frac{\frac{z_n(1+x_{n-1})}{x_{n-1}}}{\frac{1}{x_{n-1}(1+z_n)}(1+\frac{z_n}{y_{n-1}})} = x_{n-1}, \\
z_{n+4} &= \frac{x_{n+3}}{y_{n+2}(1+x_{n+3})} = \frac{\frac{x_n(1+y_{n-1})}{1}}{\frac{1}{y_{n-1}(1+x_n)}(1+\frac{y_{n-1}}{x_n})} = y_{n-1}. \\
x_{n+5} &= \frac{y_{n+4}}{z_{n+3}(1+y_{n+4})} = \frac{\frac{x_{n-1}}{z_n(1+x_{n-1})}}{\frac{1}{z_n}} = z_n, \\
y_{n+5} &= \frac{z_{n+4}}{x_{n+3}(1+z_{n+4})} = \frac{\frac{y_{n-1}}{x_n(1+y_{n-1})}}{\frac{1}{z_n}} = x_n, \\
z_{n+5} &= \frac{x_{n+4}}{y_{n+3}(1+x_{n+4})} = \frac{\frac{z_{n-1}}{y_n(1+x_{n-1})}}{\frac{1}{z_n}} = y_n. \\
x_{n+6} &= \frac{y_{n+5}}{z_{n+4}(1+y_{n+5})} = \frac{x_n}{y_{n-1}(1+x_n)}, \\
y_{n+6} &= \frac{z_{n+5}}{x_{n+4}(1+z_{n+5})} = \frac{y_n}{z_{n-1}(1+y_n)}, \\
z_{n+6} &= \frac{x_{n+5}}{y_{n+4}(1+x_{n+5})} = \frac{z_n}{x_{n-1}(1+z_n)}. \\
x_{n+7} &= \frac{y_{n+6}}{z_{n+5}(1+y_{n+6})} = \frac{\frac{y_n}{z_{n-1}(1+y_n)}}{\frac{y_n(1+\frac{z_{n-1}(1+y_n)}{z_n})}{z_n}} = \frac{1}{z_{n-1}(1+y_n)+y_n}, \\
y_{n+7} &= \frac{z_{n+6}}{x_{n+5}(1+z_{n+6})} = \frac{\frac{x_{n-1}(1+z_n)}{z_n}}{\frac{z_n(1+\frac{x_{n-1}(1+z_n)}{x_n})}{x_n}} = \frac{1}{x_{n-1}(1+z_n)+z_n}, \\
z_{n+7} &= \frac{x_{n+6}}{y_{n+5}(1+x_{n+6})} = \frac{\frac{y_{n-1}(1+x_n)}{x_n}}{\frac{y_{n-1}(1+x_n)}{x_n(1+\frac{y_{n-1}(1+x_n)}{y_n})}} = \frac{1}{y_{n-1}(1+x_n)+x_n}.
\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
x_{n+8} &= \frac{y_{n+7}}{z_{n+6}(1+y_{n+7})} = \frac{\frac{1}{z_n(1+z_n)}}{\frac{x_{n-1}(1+z_n)+z_n}{1}} = \frac{x_{n-1}}{z_n(1+x_{n-1})}, \\
y_{n+8} &= \frac{z_{n+7}}{x_{n+6}(1+z_{n+7})} = \frac{\frac{1}{y_{n-1}(1+x_n)}}{\frac{x_n(1+x_n)}{1}} = \frac{y_{n-1}}{x_n(1+y_{n-1})}, \\
z_{n+8} &= \frac{x_{n+7}}{y_{n+6}(1+x_{n+7})} = \frac{\frac{1}{y_n(1+y_n)}}{\frac{z_{n-1}(1+y_n)+y_n}{1}} = \frac{z_{n-1}}{y_n(1+z_{n-1})}. \\
x_{n+9} &= \frac{y_{n+8}}{z_{n+7}(1+y_{n+8})} = \frac{\frac{1}{x_n(1+y_{n-1})}}{\frac{y_{n-1}(1+x_n)+x_n}{1}} = y_{n-1}, \\
y_{n+9} &= \frac{z_{n+8}}{x_{n+7}(1+z_{n+8})} = \frac{\frac{1}{y_n(1+z_{n-1})}}{\frac{z_{n-1}(1+y_n)+y_n}{1}} = z_{n-1}, \\
z_{n+9} &= \frac{x_{n+8}}{y_{n+7}(1+x_{n+8})} = \frac{\frac{1}{z_n(1+x_{n-1})}}{\frac{x_{n-1}(1+z_n)+z_n}{1}} = x_{n-1}. \\
x_{n+10} &= \frac{y_{n+9}}{z_{n+8}(1+y_{n+9})} = \frac{\frac{1}{z_{n-1}(1+z_{n-1})}}{\frac{y_n(1+z_{n-1})}{1}} = y_n, \\
y_{n+10} &= \frac{z_{n+9}}{x_{n+8}(1+z_{n+9})} = \frac{\frac{1}{x_{n-1}(1+x_{n-1})}}{\frac{z_n(1+x_{n-1})}{1}} = z_n, \\
z_{n+10} &= \frac{x_{n+9}}{y_{n+8}(1+x_{n+9})} = \frac{\frac{1}{y_{n-1}(1+y_{n-1})}}{\frac{x_n(1+y_{n-1})}{1}} = x_n. \\
x_{n+11} &= \frac{y_{n+10}}{z_{n+9}(1+y_{n+10})} = \frac{z_n}{x_{n-1}(1+z_n)}, \\
y_{n+11} &= \frac{z_{n+10}}{x_{n+9}(1+z_{n+10})} = \frac{x_n}{y_{n-1}(1+x_n)}, \\
z_{n+11} &= \frac{x_{n+10}}{y_{n+9}(1+x_{n+10})} = \frac{y_n}{z_{n-1}(1+y_n)}. \\
x_{n+12} &= \frac{y_{n+11}}{z_{n+10}(1+y_{n+11})} = \frac{\frac{1}{x_n}}{\frac{y_{n-1}(1+x_n)}{x_n}} = \frac{1}{y_{n-1}(1+x_n)+x_n}, \\
y_{n+12} &= \frac{z_{n+11}}{x_{n+10}(1+z_{n+11})} = \frac{\frac{1}{y_n}}{\frac{z_{n-1}(1+y_n)}{y_n}} = \frac{1}{z_{n-1}(1+y_n)+y_n}, \\
z_{n+12} &= \frac{x_{n+11}}{y_{n+10}(1+x_{n+11})} = \frac{\frac{1}{z_n}}{\frac{x_{n-1}(1+z_n)}{z_n}} = \frac{1}{x_{n-1}(1+z_n)+z_n}.
\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
x_{n+13} &= \frac{y_{n+12}}{z_{n+11}(1+y_{n+12})} = \frac{\frac{1}{z_{n-1}(1+y_n)+y_n}}{\frac{y_n}{z_{n-1}(1+y_n)}(1+\frac{z_{n-1}(1+y_n)+y_n}{1})} = \frac{z_{n-1}}{y_n(1+z_{n-1})}, \\
y_{n+13} &= \frac{z_{n+12}}{x_{n+11}(1+z_{n+12})} = \frac{\frac{x_{n-1}(1+z_n)+z_n}{1}}{\frac{z_n}{x_{n-1}(1+z_n)}(1+\frac{x_{n-1}(1+z_n)+z_n}{1})} = \frac{x_{n-1}}{z_n(1+x_{n-1})}, \\
z_{n+13} &= \frac{x_{n+12}}{y_{n+11}(1+x_{n+12})} = \frac{\frac{y_{n-1}(1+x_n)+x_n}{1}}{\frac{x_n}{y_{n-1}(1+x_n)}(1+\frac{y_{n-1}(1+x_n)+x_n}{1})} = \frac{y_{n-1}}{x_n(1+y_{n-1})}. \\
\\
x_{n+14} &= \frac{y_{n+13}}{z_{n+12}(1+y_{n+13})} = \frac{\frac{x_{n-1}}{z_n(1+x_{n-1})}}{\frac{1}{x_{n-1}(1+z_n)+z_n}(1+\frac{z_n(1+x_{n-1})}{z_n(1+x_{n-1})})} = x_{n-1}, \\
y_{n+14} &= \frac{z_{n+13}}{x_{n+12}(1+z_{n+13})} = \frac{\frac{x_n(1+y_{n-1})}{y_{n-1}}}{\frac{1}{y_{n-1}(1+x_n)+x_n}(1+\frac{y_{n-1}}{x_n(1+y_{n-1})})} = y_{n-1}, \\
z_{n+14} &= \frac{x_{n+13}}{y_{n+12}(1+x_{n+13})} = \frac{\frac{y_n(1+z_{n-1})}{z_{n-1}}}{\frac{1}{z_{n-1}(1+y_n)+y_n}(1+\frac{z_{n-1}}{y_n(1+z_{n-1})})} = z_{n-1}.
\end{aligned}$$

ve böylece sistemin on beş periyotlu olduğu elde edilir.

(b) (a)' daki eşitlikler yardımıyla

$$x_{n+5} = z_n, y_{n+5} = x_n \text{ ve } z_{n+5} = y_n$$

sağlandığı görülür.

(c) (a)' daki eşitliklerden,

$$x_{n+10} = y_n, y_{n+10} = z_n \text{ ve } z_{n+10} = x_n$$

elde edilir.

(d) $n = 0$ için sonuçlar sağlanır. $n > 0$ olduğunu ve iddiamızın $(n - 1)$ için sağlandığını

varsayılm. Yani,

$$\begin{aligned}
x_{15n-16} &= x_{-1}, \\
x_{15n-15} &= x_0, \\
x_{15n-14} &= \frac{y_0}{z_{-1}(1+y_0)}, \\
x_{15n-13} &= \frac{1}{x_{-1}(1+z_0)+z_0}, \\
x_{15n-12} &= \frac{y_{-1}}{x_0(1+y_{-1})}, \\
x_{15n-11} &= z_{-1}, \\
x_{15n-10} &= z_0, \\
x_{15n-9} &= \frac{x_0}{y_{-1}(1+x_0)}, \\
x_{15n-8} &= \frac{1}{z_{-1}(1+y_0)+y_0}, \\
x_{15n-7} &= \frac{x_{-1}}{z_0(1+x_{-1})}, \\
x_{15n-6} &= y_{-1}, \\
x_{15n-5} &= y_0, \\
x_{15n-4} &= \frac{z_0}{x_{-1}(1+z_0)}, \\
x_{15n-3} &= \frac{1}{y_{-1}(1+x_0)+x_0}, \\
x_{15n-2} &= \frac{z_{-1}}{y_0(1+z_{-1})}.
\end{aligned}$$

ve

$$\begin{aligned}
y_{15n-16} &= y_{-1}, \\
y_{15n-15} &= y_0, \\
y_{15n-14} &= \frac{z_0}{x_{-1}(1+z_0)}, \\
y_{15n-13} &= \frac{1}{y_{-1}(1+x_0)+x_0}, \\
y_{15n-12} &= \frac{z_{-1}}{y_0(1+z_{-1})}, \\
y_{15n-11} &= x_{-1}, \\
y_{15n-10} &= x_0, \\
y_{15n-9} &= \frac{y_0}{z_{-1}(1+y_0)}, \\
y_{15n-8} &= \frac{1}{x_{-1}(1+z_0)+z_0}, \\
y_{15n-7} &= \frac{y_{-1}}{x_0(1+y_{-1})}, \\
y_{15n-6} &= z_{-1}, \\
y_{15n-5} &= z_0, \\
y_{15n-4} &= \frac{x_0}{y_{-1}(1+x_0)}, \\
y_{15n-3} &= \frac{1}{z_{-1}(1+y_0)+y_0}, \\
y_{15n-2} &= \frac{x_{-1}}{z_0(1+x_{-1})}.
\end{aligned}$$

ve

$$z_{15n-16} = z_{-1},$$

$$z_{15n-15} = z_0,$$

$$z_{15n-14} = \frac{x_0}{y_{-1}(1+x_0)},$$

$$z_{15n-13} = \frac{1}{z_{-1}(1+y_0)+y_0},$$

$$z_{15n-12} = \frac{x_{-1}}{z_0(1+x_{-1})},$$

$$z_{15n-11} = y_{-1},$$

$$z_{15n-10} = y_0,$$

$$z_{15n-9} = \frac{z_0}{x_{-1}(1+z_0)},$$

$$z_{15n-8} = \frac{1}{y_{-1}(1+x_0)+x_0},$$

$$z_{15n-7} = \frac{z_{-1}}{y_0(1+z_{-1})},$$

$$z_{15n-6} = x_{-1},$$

$$z_{15n-5} = x_0,$$

$$z_{15n-4} = \frac{y_0}{z_{-1}(1+y_0)},$$

$$z_{15n-3} = \frac{1}{x_{-1}(1+z_0)+z_0},$$

$$z_{15n-2} = \frac{y_{-1}}{x_0(1+y_{-1})}.$$

olduğu görülür ve (3.5) denklem sistemi yardımıyla

$$\begin{aligned} x_{15n-1} &= \frac{y_{15n-2}}{z_{15n-3}(1+y_{15n-2})} = \frac{\frac{x_{-1}}{z_0(1+x_{-1})}}{\frac{1}{x_{-1}(1+z_0)+z_0} \left(1 + \frac{x_{-1}}{z_0(1+x_{-1})}\right)} = x_{-1}, \\ y_{15n-1} &= \frac{z_{15n-2}}{x_{15n-3}(1+z_{15n-2})} = \frac{\frac{x_0(1+y_{-1})}{y_{-1}}}{\frac{1}{y_{-1}(1+x_0)+x_0} \left(1 + \frac{y_{-1}}{x_0(1+y_{-1})}\right)} = y_{-1}, \\ z_{15n-1} &= \frac{x_{15n-2}}{y_{15n-3}(1+x_{15n-2})} = \frac{\frac{y_0(1+z_{-1})}{z_{-1}}}{\frac{1}{z_{-1}(1+y_0)+y_0} \left(1 + \frac{z_{-1}}{y_0(1+z_{-1})}\right)} = z_{-1}. \end{aligned}$$

$$x_{15n} = \frac{y_{15n-1}}{z_{15n-2}(1+y_{15n-1})} = \frac{y_{-1}}{\frac{y_{-1}}{x_0(1+y_{-1})}(1+y_{-1})} = x_0,$$

$$y_{15n} = \frac{z_{15n-1}}{x_{15n-2}(1+z_{15n-1})} = \frac{z_{-1}}{\frac{z_{-1}}{y_0(1+z_{-1})}(1+z_{-1})} = y_0,$$

$$z_{15n} = \frac{x_{15n-1}}{y_{15n-2}(1+x_{15n-1})} = \frac{x_{-1}}{\frac{x_{-1}}{z_0(1+x_{-1})}(1+x_{-1})} = z_0$$

ve benzer şekilde

$$x_{15n+1} = x_1,$$

$$y_{15n+1} = y_1,$$

$$z_{15n+1} = z_1.$$

⋮

çözümleri elde edilerek ispat tamamlanır.

Teorem 3.3.2 (3.6) denklem sisteminin çözümlerinin $\{x_n, y_n, z_n\}_{n=-1}^{+\infty}$ olduğunu varsayılm. Bu durumda;

(a) $n \geq -1$ için $\{x_n\}_{n=-1}^{+\infty}$, $\{y_n\}_{n=-1}^{+\infty}$ ve $\{z_n\}_{n=-1}^{+\infty}$ çözümü periyodiktir ve on beş periyotludur.

(b) $n \geq -1$ için $x_{n+5} = z_n$, $y_{n+5} = x_n$ ve $z_{n+5} = y_n$ dir.

(c) $n \geq -1$ için $x_{n+10} = y_n$, $y_{n+10} = z_n$ ve $z_{n+10} = x_n$ dir.

(d)

$$\begin{aligned}
 x_{15n-1} &= x_{-1}, \\
 x_{15n} &= x_0, \\
 x_{15n+1} &= \frac{y_0}{z_{-1}(-1+y_0)}, \\
 x_{15n+2} &= \frac{1}{-x_{-1}(-1+z_0)+z_0}, \\
 x_{15n+3} &= \frac{y_{-1}}{x_0(-1+y_{-1})}, \\
 x_{15n+4} &= z_{-1}, \\
 x_{15n+5} &= z_0, \\
 x_{15n+6} &= \frac{x_0}{y_{-1}(-1+x_0)}, \\
 x_{15n+7} &= \frac{1}{-z_{-1}(-1+y_0)+y_0}, \\
 x_{15n+8} &= \frac{x_{-1}}{z_0(-1+x_{-1})}, \\
 x_{15n+9} &= y_{-1}, \\
 x_{15n+10} &= y_0, \\
 x_{15n+11} &= \frac{z_0}{x_{-1}(-1+z_0)}, \\
 x_{15n+12} &= \frac{1}{-y_{-1}(-1+x_0)+x_0}, \\
 x_{15n+13} &= \frac{z_{-1}}{y_0(-1+z_{-1})}.
 \end{aligned}$$

ve

$$y_{15n-1} = y_{-1},$$

$$y_{15n} = y_0,$$

$$y_{15n+1} = \frac{z_0}{x_{-1}(-1+z_0)},$$

$$y_{15n+2} = \frac{1}{-y_{-1}(-1+x_0)+x_0},$$

$$y_{15n+3} = \frac{z_{-1}}{y_0(-1+z_{-1})},$$

$$y_{15n+4} = x_{-1},$$

$$y_{15n+5} = x_0,$$

$$y_{15n+6} = \frac{y_0}{z_{-1}(-1+y_0)},$$

$$y_{15n+7} = \frac{1}{-x_{-1}(-1+z_0)+z_0},$$

$$y_{15n+8} = \frac{y_{-1}}{x_0(-1+y_{-1})},$$

$$y_{15n+9} = z_{-1},$$

$$y_{15n+10} = z_0,$$

$$y_{15n+11} = \frac{x_0}{y_{-1}(-1+x_0)},$$

$$y_{15n+12} = \frac{1}{-z_{-1}(-1+y_0)+y_0},$$

$$y_{15n+13} = \frac{x_{-1}}{z_0(-1+x_{-1})}.$$

ve

$$z_{15n-1} = z_{-1},$$

$$z_{15n} = z_0,$$

$$z_{15n+1} = \frac{x_0}{y_{-1}(-1+x_0)},$$

$$z_{15n+2} = \frac{1}{-z_{-1}(-1+y_0)+y_0},$$

$$z_{15n+3} = \frac{x_{-1}}{z_0(-1+x_{-1})},$$

$$z_{15n+4} = y_{-1},$$

$$z_{15n+5} = y_0,$$

$$z_{15n+6} = \frac{z_0}{x_{-1}(-1+z_0)},$$

$$z_{15n+7} = \frac{1}{-y_{-1}(-1+x_0)+x_0},$$

$$z_{15n+8} = \frac{z_{-1}}{y_0(-1+z_{-1})},$$

$$z_{15n+9} = x_{-1},$$

$$z_{15n+10} = x_0,$$

$$z_{15n+11} = \frac{y_0}{z_{-1}(-1+y_0)},$$

$$z_{15n+12} = \frac{1}{-x_{-1}(-1+z_0)+z_0},$$

$$z_{15n+13} = \frac{y_{-1}}{x_0(-1+y_{-1})}.$$

veya buna eşdeğer olarak,

$$\{x_n\}_{n=-1}^{+\infty} = \left\{ \begin{array}{l} x_{-1}, x_0, \frac{y_0}{z_{-1}(-1+y_0)}, \frac{1}{-x_{-1}(-1+z_0)+z_0}, \frac{y_{-1}}{x_0(-1+y_{-1})}, \\ z_{-1}, z_0, \frac{x_0}{y_{-1}(-1+x_0)}, \frac{1}{-z_{-1}(-1+y_0)+y_0}, \frac{z_0}{z_0(-1+x_{-1})}, \\ y_{-1}, y_0, \frac{z_0}{x_{-1}(-1+z_0)}, \frac{1}{-y_{-1}(-1+x_0)+x_0}, \frac{y_{-1}}{y_0(-1+z_{-1})}, \\ x_{-1}, x_0, \frac{y_0}{z_{-1}(-1+y_0)}, \frac{1}{-x_{-1}(-1+z_0)+z_0}, \frac{y_{-1}}{x_0(-1+y_{-1})}, \\ z_{-1}, z_0, \frac{x_0}{y_{-1}(-1+x_0)}, \frac{1}{-z_{-1}(-1+y_0)+y_0}, \frac{z_0}{z_0(-1+x_{-1})}, \\ y_{-1}, y_0, \frac{z_0}{x_{-1}(-1+z_0)}, \frac{1}{-y_{-1}(-1+x_0)+x_0}, \frac{y_{-1}}{y_0(-1+z_{-1})}, \\ x_{-1}, x_0, \frac{y_0}{z_{-1}(-1+y_0)}, \frac{1}{-x_{-1}(-1+z_0)+z_0}, \frac{y_{-1}}{x_0(-1+y_{-1})}, \\ z_{-1}, z_0, \frac{x_0}{y_{-1}(-1+x_0)}, \frac{1}{-z_{-1}(-1+y_0)+y_0}, \frac{z_0}{z_0(-1+x_{-1})}, \\ y_{-1}, y_0, \frac{z_0}{x_{-1}(-1+z_0)}, \frac{1}{-y_{-1}(-1+x_0)+x_0}, \frac{y_{-1}}{y_0(-1+z_{-1})}, \\ \dots \end{array} \right\}$$

$$\{y_n\}_{n=-1}^{+\infty} = \left\{ \begin{array}{l} y_{-1}, y_0, \frac{z_0}{x_{-1}(-1+z_0)}, \frac{1}{-y_{-1}(-1+x_0)+x_0}, \frac{z_{-1}}{y_0(-1+z_{-1})}, \\ x_{-1}, x_0, \frac{y_0}{z_{-1}(-1+y_0)}, \frac{1}{-x_{-1}(-1+z_0)+z_0}, \frac{y_{-1}}{x_0(-1+y_{-1})}, \\ z_{-1}, z_0, \frac{x_0}{y_{-1}(-1+x_0)}, \frac{1}{-z_{-1}(-1+y_0)+y_0}, \frac{z_{-1}}{z_0(-1+x_{-1})}, \\ y_{-1}, y_0, \frac{z_0}{x_{-1}(-1+z_0)}, \frac{1}{-y_{-1}(-1+x_0)+x_0}, \frac{y_{-1}}{y_0(-1+z_{-1})}, \\ x_{-1}, x_0, \frac{y_0}{z_{-1}(-1+y_0)}, \frac{1}{-x_{-1}(-1+z_0)+z_0}, \frac{y_{-1}}{x_0(-1+y_{-1})}, \\ z_{-1}, z_0, \frac{x_0}{y_{-1}(-1+x_0)}, \frac{1}{-z_{-1}(-1+y_0)+y_0}, \frac{z_{-1}}{z_0(-1+x_{-1})}, \\ y_{-1}, y_0, \frac{z_0}{x_{-1}(-1+z_0)}, \frac{1}{-y_{-1}(-1+x_0)+x_0}, \frac{y_{-1}}{y_0(-1+z_{-1})}, \\ x_{-1}, x_0, \frac{y_0}{z_{-1}(-1+y_0)}, \frac{1}{-x_{-1}(-1+z_0)+z_0}, \frac{y_{-1}}{x_0(-1+y_{-1})}, \\ z_{-1}, z_0, \frac{x_0}{y_{-1}(-1+x_0)}, \frac{1}{-z_{-1}(-1+y_0)+y_0}, \frac{z_{-1}}{z_0(-1+x_{-1})}, \\ \dots \end{array} \right\}$$

$$\{z_n\}_{n=-1}^{+\infty} = \left\{ z_{-1}, z_0, \frac{x_0}{y_{-1}(-1+x_0)}, \frac{1}{-z_{-1}(-1+y_0)+y_0}, \frac{x_{-1}}{z_0(-1+x_{-1})}, \right. \\ \left. y_{-1}, y_0, \frac{z_0}{x_{-1}(-1+z_0)}, \frac{1}{-y_{-1}(-1+x_0)+x_0}, \frac{y_0(-1+z_{-1})}{y_0(-1+z_{-1})}, \right. \\ \left. x_{-1}, x_0, \frac{y_0}{z_{-1}(-1+y_0)}, \frac{-x_{-1}(-1+z_0)+z_0}{1}, \frac{x_0(-1+y_{-1})}{x_{-1}}, \right. \\ \left. z_{-1}, z_0, \frac{x_0}{y_{-1}(-1+x_0)}, \frac{-z_{-1}(-1+y_0)+y_0}{1}, \frac{z_0(-1+x_{-1})}{z_{-1}}, \right. \\ \left. y_{-1}, y_0, \frac{z_0}{x_{-1}(-1+z_0)}, \frac{-y_{-1}(-1+x_0)+x_0}{1}, \frac{y_0(-1+z_{-1})}{y_{-1}}, \right. \\ \left. x_{-1}, x_0, \frac{y_0}{z_{-1}(-1+y_0)}, \frac{-x_{-1}(-1+z_0)+z_0}{1}, \frac{x_0(-1+y_{-1})}{x_{-1}}, \right. \\ \left. z_{-1}, z_0, \frac{x_0}{y_{-1}(-1+x_0)}, \frac{-z_{-1}(-1+y_0)+y_0}{1}, \frac{z_0(-1+x_{-1})}{z_{-1}}, \right. \\ \left. y_{-1}, y_0, \frac{z_0}{x_{-1}(-1+z_0)}, \frac{-y_{-1}(-1+x_0)+x_0}{1}, \frac{y_0(-1+z_{-1})}{y_{-1}}, \right. \\ \left. x_{-1}, x_0, \frac{y_0}{z_{-1}(-1+y_0)}, \frac{-x_{-1}(-1+z_0)+z_0}{1}, \frac{x_0(-1+y_{-1})}{x_{-1}}, \right. \\ \left. \dots \right\}$$

çözümleri elde edilir.

İspat. Teorem 3.3.1 ile benzer yolla ispatı görülür. ■

Örnek 3.3.1

$$x_{n+1} = \frac{y_n}{z_{n-1}(-1+y_n)}, y_{n+1} = \frac{z_n}{x_{n-1}(-1+z_n)}, z_{n+1} = \frac{x_n}{y_{n-1}(-1+x_n)} \quad (3.6)$$

denklem sisteminin $x_0 = 1.2$, $x_{-1} = -0.3$, $y_0 = 0.4$, $y_{-1} = 1.4$, $z_0 = -0.1$ ve $z_{-1} = 0.5$ başlangıç koşullarındaki çözümleri aşağıda verilmiş ve 15 periyotlu periyodik olduğu görülmüştür.

Cizelge 3.3 (3.6) denkleminin periyodik çözümü

n	x_n	y_n	z_n
0	1.2	0.4	-0.1
1	-1.333	-0.303	4.285
2	-2.325	1.086	1.428
3	2.916	-2.5	-2.307
4	0.5	-0.3	1.4
5	-0.1	1.2	0.4
6	4.285	-1.333	-0.303
7	1.428	-2.325	1.086
8	-2.307	2.916	-2.5
9	1.4	0.5	-0.3
10	0.4	-0.1	1.2
11	-0.303	4.285	-1.333
12	1.086	1.428	-2.325
13	-2.5	-2.307	2.916
14	-0.3	1.4	0.5
15	1.2	0.4	-0.1
16	-1.333	-0.303	4.285
17	-2.325	1.086	1.428
18	2.916	-2.5	-2.307
:	:	:	:

BÖLÜM 4

BAZI ÖZEL RASYONEL FARK DENKLEM SİSTEMLERİNİN PERİYODİKLİĞİ

4.1 $x_{n+1} = \frac{x_n x_{n-2}}{x_{n-1}(-1 \pm x_n x_{n-2})}$ FARK DENKLEMLERİNİN PERİYODİKLİĞİ

Bu bölümde x_{-2}, x_{-1}, x_0 başlangıç koşulları paydayı sıfır yapmayacak reel sayılar olmak üzere,

$$x_{n+1} = \frac{x_n x_{n-2}}{x_{n-1}(-1 + x_n x_{n-2})} \quad (4.1)$$

ve

$$x_{n+1} = \frac{x_n x_{n-2}}{x_{n-1}(-1 - x_n x_{n-2})} \quad (4.2)$$

fark denklemlerinin çözümleri araştırılmıştır.

Teorem 4.1.1 (4.1) denklemının çözümlerinin $\{x_n\}_{n=-1}^{+\infty}$ olduğunu varsayıyalım. Bu durumda;

(a) $\{x_n\}_{n=-1}^{+\infty}$ çözümleri dört periyotlu periyodiktir.

(b)

$$x_{4n-1} = x_{-1}$$

$$x_{4n} = x_0$$

$$x_{4n+1} = \frac{x_0 x_{-2}}{x_{-1}(-1 + x_0 x_{-2})}$$

$$x_{4n+2} = x_{-2}$$

veya buna eşdeğer olarak,

$$\{x_n\}_{n=-1}^{+\infty} = \left\{ \begin{array}{l} x_{-1}, x_0, \frac{x_0 x_{-2}}{x_{-1}(-1 + x_0 x_{-2})}, x_{-2}, x_{-1}, x_0, \frac{x_0 x_{-2}}{x_{-1}(-1 + x_0 x_{-2})}, \\ x_{-2}, x_{-1}, x_0, \frac{x_0 x_{-2}}{x_{-1}(-1 + x_0 x_{-2})}, x_{-2}, \dots \end{array} \right\}$$

çözümleri elde edilir.

İspat.

(a) (4.1) denklemi kullanılarak aşağıdaki eşitliklerin sağlandığı görültür:

$$\begin{aligned}
 x_{n+1} &= \frac{x_n x_{n-2}}{x_{n-1}(-1+x_n x_{n-2})}, \\
 x_{n+2} &= \frac{x_{n+1} x_{n-1}}{x_n(-1+x_{n+1} x_{n-1})} = \frac{\frac{x_n x_{n-2} x_{n-1}}{x_{n-1}(-1+x_n x_{n-2})}}{\frac{x_n x_{n-2} x_{n-1}}{x_n(-1+\frac{x_n x_{n-2}}{x_{n-1}(-1+x_n x_{n-2})})}} = x_{n-2}, \\
 x_{n+3} &= \frac{x_{n+2} x_n}{x_{n+1}(-1+x_{n+2} x_n)} = \frac{\frac{x_{n-2} x_n}{x_n x_{n-2}}}{\frac{x_{n-2} x_n}{x_{n-1}(-1+\frac{x_n x_{n-2}}{x_{n-1} x_n x_{n-2}})(-1+x_{n-2} x_n)}} = x_{n-1}, \\
 x_{n+4} &= \frac{x_{n+3} x_{n+1}}{x_{n+2}(-1+x_{n+3} x_{n+1})} = \frac{\frac{x_{n-1}(-1+x_n x_{n-2})}{x_{n-2}(-1+\frac{x_n x_{n-2}}{x_{n-1}(-1+x_n x_{n-2})})}}{x_{n-2}(-1+\frac{x_n x_{n-2}}{x_{n-1}(-1+x_n x_{n-2})})} = x_n.
 \end{aligned}$$

(b) $n = 0$ için sonuçlar sağlanır. $n > 0$ iken iddiamızın $(n-1)$ için sağlandığını varsayalım.

Yani,

$$\begin{aligned}
 x_{4n-5} &= x_{-1}, \\
 x_{4n-4} &= x_0, \\
 x_{4n-3} &= \frac{x_0 x_{-2}}{x_{-1}(-1+x_0 x_{-2})}, \\
 x_{4n-2} &= x_{-2}
 \end{aligned}$$

eşitlikleri elde edilir ve denklem (4.1) yardımıyla

$$\begin{aligned}
 x_{4n-1} &= \frac{x_{4n-2} x_{4n-4}}{x_{4n-3}(-1+x_{4n-2} x_{4n-4})} = \frac{x_{-2} x_0}{\frac{x_0 x_{-2}}{x_{-1}(-1+x_0 x_{-2})}(-1+x_{-2} x_0)} = x_{-1}, \\
 x_{4n} &= \frac{x_{4n-1} x_{4n-3}}{x_{4n-2}(-1+x_{4n-1} x_{4n-3})} = \frac{x_{-1} \frac{x_0 x_{-2}}{x_{-1}(-1+x_0 x_{-2})}}{x_{-2}(-1+x_{-1} \frac{x_0 x_{-2}}{x_{-1}(-1+x_0 x_{-2})})} = x_0
 \end{aligned}$$

ve benzer şekilde

$$x_{4n+1} = x_1,$$

$\vdots$

çözümleri elde edilerek ispat tamamlanır.

■

Teorem 4.1.2 (4.2) denkleminin çözümlerinin $\{x_n\}_{n=-1}^{+\infty}$ olduğunu farz edelim. Bu durumda;

(a) $\{x_n\}_{n=-1}^{+\infty}$ çözümleri periyodiktir ve dört periyotludur.

(b)

$$x_{4n-1} = x_{-1}$$

$$x_{4n} = x_0$$

$$x_{4n+1} = \frac{x_0 x_{-2}}{x_{-1}(-1 - x_0 x_{-2})}$$

$$x_{4n+2} = x_{-2}$$

veya buna eşdeğer olarak,

$$\{x_n\}_{n=-1}^{+\infty} = \left\{ \begin{array}{l} x_{-1}, x_0, \frac{x_0 x_{-2}}{x_{-1}(-1 - x_0 x_{-2})}, x_{-2}, x_{-1}, x_0, \frac{x_0 x_{-2}}{x_{-1}(-1 - x_0 x_{-2})}, \\ x_{-2}, x_{-1}, x_0, \frac{x_0 x_{-2}}{x_{-1}(-1 - x_0 x_{-2})}, x_{-2}, \dots \end{array} \right\}$$

çözümleri elde edilir.

İspat.

(a) (4.2) denklemi kullanılarak aşağıdaki eşitlikler elde edilir:

$$\begin{aligned} x_{n+1} &= \frac{x_n x_{n-2}}{x_{n-1}(-1 - x_n x_{n-2})}, \\ x_{n+2} &= \frac{x_{n+1} x_{n-1}}{x_n(-1 - x_{n+1} x_{n-1})} = \frac{\frac{x_n x_{n-2} x_{n-1}}{x_{n-1}(-1 - x_n x_{n-2})}}{\frac{x_n x_{n-2} x_{n-1}}{x_n(-1 - x_{n+1} x_{n-1})}} = x_{n-2}, \\ x_{n+3} &= \frac{x_{n+2} x_n}{x_{n+1}(-1 - x_{n+2} x_n)} = \frac{\frac{x_{n-2} x_n}{x_n x_{n-2}}}{\frac{x_{n-2} x_n}{x_{n-1}(-1 - x_{n+2} x_n)}} = x_{n-1}, \\ x_{n+4} &= \frac{x_{n+3} x_{n+1}}{x_{n+2}(-1 - x_{n+3} x_{n+1})} = \frac{\frac{x_{n-1}(-1 - x_n x_{n-2})}{x_{n-1} x_n x_{n-2}}}{\frac{x_{n-1}(-1 - x_n x_{n-2})}{x_{n-2}(-1 - x_{n+3} x_{n+1})}} = x_n. \end{aligned}$$

(b) $n = 0$ için sonuçlar sağlanır. $n > 0$ olduğunu ve iddiamızın $(n - 1)$ için sağlandığını varsayıyalım. Yani,

$$x_{4n-5} = x_{-1},$$

$$x_{4n-4} = x_0,$$

$$x_{4n-3} = \frac{x_0 x_{-2}}{x_{-1}(-1 - x_0 x_{-2})},$$

$$x_{4n-2} = x_{-2}.$$

ve denklem (4.2)' den,

$$x_{4n-1} = \frac{x_{4n-2}x_{4n-4}}{x_{4n-3}(-1-x_{4n-2}x_{4n-4})} = \frac{\frac{x_{-2}x_0}{x_0x_{-2}}}{\frac{x_{-1}(-1-x_0x_{-2})}{x_0x_{-2}}(-1-x_{-2}x_0)} = x_{-1},$$

$$x_{4n} = \frac{x_{4n-1}x_{4n-3}}{x_{4n-2}(-1-x_{4n-1}x_{4n-3})} = \frac{\frac{x_{-1}\overline{x_{-1}(-1-x_0x_{-2})}}{x_0x_{-2}}}{\frac{x_{-2}(-1-x_{-1}\overline{x_0x_{-2}})}{x_{-1}(-1-x_0x_{-2})}} = x_0,$$

ve benzer şekilde

$$x_{4n+1} = x_1,$$

⋮

çözümleri elde edilerek ispat tamamlanır.

■

Örnek 4.1.1

$$x_{n+1} = \frac{x_n x_{n-2}}{x_{n-1}(-1 + x_n x_{n-2})} \quad (4.1)$$

denkleminin $x_0 = 0.1$, $x_{-1} = 0.2$ ve $x_{-2} = 0.3$ başlangıç koşullarındaki çözümleri aşağıda verilmiş ve 4 periyotlu periyodik olduğu görülmüştür.

Cizelge 4.1 (4.1) denkleminin periyodik çözümleri

<hr/> <i>n</i> <hr/>	<i>x_n</i>
0	0.1
1	− 0.154
2	0.3
3	0.2
4	0.1
5	− 0.154
⋮	⋮

4.2 $x_{n+1} = \frac{y_n y_{n-2}}{x_{n-1}(-1 \pm y_n y_{n-2})}$, $y_{n+1} = \frac{x_n x_{n-2}}{y_{n-1}(-1 \pm x_n x_{n-2})}$ FARK DENKLEM SİSTEMLERİNİN PERİYODİKLİĞİ

Bu bölümde $x_{-2}, x_{-1}, x_0, y_{-2}, y_{-1}, y_0$ başlangıç koşulları paydayı sıfır yapmayacak reel sayılar olmak üzere,

$$x_{n+1} = \frac{y_n y_{n-2}}{x_{n-1}(-1 + y_n y_{n-2})}, y_{n+1} = \frac{x_n x_{n-2}}{y_{n-1}(-1 + x_n x_{n-2})} \quad (4.3)$$

ve

$$x_{n+1} = \frac{y_n y_{n-2}}{x_{n-1}(-1 - y_n y_{n-2})}, y_{n+1} = \frac{x_n x_{n-2}}{y_{n-1}(-1 - x_n x_{n-2})} \quad (4.4)$$

fark denklem sistemlerinin çözümleri araştırılmıştır.

Theorem 4.2.1 (4.3) denklem sisteminin çözümlerinin $\{x_n, y_n\}_{n=-1}^{+\infty}$ olduğunu varsayıyalım.

Bu durumda;

(a) $\{x_n\}_{n=-1}^{+\infty}$ ve $\{y_n\}_{n=-1}^{+\infty}$ çözümleri periyodiktir ve dört periyotludur.

(b)

$$\begin{aligned} x_{4n-1} &= x_{-1} \\ x_{4n} &= x_0 \\ x_{4n+1} &= \frac{y_0 y_{-2}}{x_{-1}(-1 + y_0 y_{-2})} \\ x_{4n+2} &= x_{-2} \end{aligned}$$

ve

$$\begin{aligned} y_{4n-1} &= y_{-1} \\ y_{4n} &= y_0 \\ y_{4n+1} &= \frac{x_0 x_{-2}}{y_{-1}(-1 + x_0 x_{-2})} \\ y_{4n+2} &= y_{-2} \end{aligned}$$

veya buna eşdeğer olarak,

$$\begin{aligned} \{x_n\}_{n=-1}^{+\infty} &= \left\{ x_{-1}, x_0, \frac{y_0 y_{-2}}{x_{-1}(-1 + y_0 y_{-2})}, x_{-2}, x_{-1}, x_0, \frac{y_0 y_{-2}}{x_{-1}(-1 + y_0 y_{-2})}, \right. \\ &\quad \left. x_{-2}, x_{-1}, x_0, \frac{y_0 y_{-2}}{x_{-1}(-1 + y_0 y_{-2})}, x_{-2}, \dots \right\} \\ \{y_n\}_{n=-1}^{+\infty} &= \left\{ y_{-1}, y_0, \frac{x_0 x_{-2}}{y_{-1}(-1 + x_0 x_{-2})}, y_{-2}, y_{-1}, y_0, \frac{x_0 x_{-2}}{y_{-1}(-1 + x_0 x_{-2})}, \right. \\ &\quad \left. y_{-2}, y_{-1}, y_0, \frac{x_0 x_{-2}}{y_{-1}(-1 + x_0 x_{-2})}, y_{-2}, \dots \right\} \end{aligned}$$

çözümleri elde edilir.

İspat.

(a) (4.3) denklem sistemi yardımıyla aşağıdaki eşitlikler elde edilir:

$$\begin{aligned}x_{n+1} &= \frac{y_n y_{n-2}}{x_{n-1}(-1+y_n y_{n-2})}, \\y_{n+1} &= \frac{x_n x_{n-2}}{y_{n-1}(-1+x_n x_{n-2})}.\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}x_{n+2} &= \frac{x_n x_{n-2}}{\frac{y_{n+1} y_{n-1}}{x_n(-1+y_{n+1} y_{n-1})}} = \frac{\overline{y_{n-1}(-1+x_n x_{n-2})}^{y_{n-1}}}{\overline{x_n x_{n-2}}^{y_{n-1}}} = x_{n-2}, \\y_{n+2} &= \frac{y_n y_{n-2}}{\frac{x_{n+1} x_{n-1}}{y_n(-1+x_{n+1} x_{n-1})}} = \frac{\overline{x_{n-1}(-1+y_n y_{n-2})}^{x_{n-1}}}{\overline{y_n y_{n-2}}^{x_{n-1}}} = y_{n-2}.\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}x_{n+3} &= \frac{y_{n+2} y_n}{x_{n+1}(-1+y_{n+2} y_n)} = \frac{\overline{y_n y_{n-2}}^{y_{n-2} y_n}}{\overline{x_{n-1}(-1+y_n y_{n-2})}^{(-1+y_{n-2} y_n)}} = x_{n-1}, \\y_{n+3} &= \frac{x_{n+2} x_n}{y_{n+1}(-1+x_{n+2} x_n)} = \frac{\overline{x_n x_{n-2}}^{x_{n-2} x_n}}{\overline{y_{n-1}(-1+x_n x_{n-2})}^{(-1+x_{n-2} x_n)}} = y_{n-1}.\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}x_{n+4} &= \frac{y_{n+3} y_{n+1}}{x_{n+2}(-1+y_{n+3} y_{n+1})} = \frac{\overline{y_{n-1}(-1+x_n x_{n-2})}^{y_{n-1} y_{n+1}}}{\overline{x_{n-2}(-1+y_{n-1} y_{n-2})}^{\overline{y_{n-1}(-1+x_n x_{n-2})}^{y_{n-1} y_{n-2}}}} = x_n, \\y_{n+4} &= \frac{x_{n+3} x_{n+1}}{y_{n+2}(-1+x_{n+3} x_{n+1})} = \frac{\overline{x_{n-1}(-1+y_n y_{n-2})}^{x_{n-1} x_{n+1}}}{\overline{y_{n-2}(-1+x_{n-1} y_{n-2})}^{\overline{x_{n-1}(-1+y_n y_{n-2})}^{y_{n-1} y_{n-2}}}} = y_n.\end{aligned}$$

(b) $n = 0$ için sonuçlar sağlanır. $n > 0$ olduğunu ve iddiamızın $(n - 1)$ için sağlanlığıni varsayılm. Yani,

$$x_{4n-5} = x_{-1}$$

$$x_{4n-4} = x_0$$

$$x_{4n-3} = \frac{y_0 y_{-2}}{x_{-1}(-1+y_0 y_{-2})}$$

$$x_{4n-2} = x_{-2}$$

ve

$$y_{4n-5} = y_{-1}$$

$$y_{4n-4} = y_0$$

$$y_{4n-3} = \frac{x_0 x_{-2}}{y_{-1}(-1+x_0 x_{-2})}$$

$$y_{4n-2} = y_{-2}$$

ve (4.3) denklem sistemi kullanılarak

$$\begin{aligned}
 x_{4n-1} &= \frac{y_{4n-2}y_{4n-4}}{x_{4n-3}(-1+y_{4n-2}y_{4n-4})} = \frac{\frac{y_{-2}y_0}{y_0y_{-2}}}{\frac{(-1+y_{-2}y_0)}{x_{-1}(-1+y_0y_{-2})}} = x_{-1}, \\
 y_{4n-1} &= \frac{x_{4n-2}x_{4n-4}}{y_{4n-3}(-1+x_{4n-2}x_{4n-4})} = \frac{\frac{x_{-2}x_0}{x_0x_{-2}}}{\frac{(-1+x_{-2}x_0)}{y_{-1}(-1+x_0x_{-2})}} = y_{-1}. \\
 x_{4n} &= \frac{y_{4n-1}y_{4n-3}}{x_{4n-2}(-1+y_{4n-1}y_{4n-3})} = \frac{\frac{y_{-1}x_{-2}}{y_{-1}(-1+x_0x_{-2})}}{\frac{x_{-2}x_{-1}}{x_{-2}(-1+y_{-1}\frac{x_0x_{-2}}{y_{-1}(-1+x_0x_{-2})})}} = x_0, \\
 y_{4n} &= \frac{x_{4n-1}x_{4n-3}}{y_{4n-2}(-1+x_{4n-1}x_{4n-3})} = \frac{\frac{x_{-1}y_{-2}}{x_{-1}(-1+y_0y_{-2})}}{\frac{y_{-2}x_{-1}}{y_{-2}(-1+x_{-1}\frac{y_0y_{-2}}{x_{-1}(-1+y_0y_{-2})})}} = y_0.
 \end{aligned}$$

ve benzer şekilde

$$x_{4n+1} = x_1,$$

$$y_{4n+1} = y_1.$$

$\vdots$

çözümleri elde edilerek ispat tamamlanır.

■

Teorem 4.2.2 (4.4) denklem sisteminin çözümlerinin $\{x_n, y_n\}_{n=-1}^{+\infty}$ olduğunu varsayalım.

Bu durumda;

(a) $\{x_n\}_{n=-1}^{+\infty}$ ve $\{y_n\}_{n=-1}^{+\infty}$ çözümleri periyodiktir ve dört periyotludur.

(b)

$$x_{4n-1} = x_{-1}$$

$$x_{4n} = x_0$$

$$x_{4n+1} = \frac{y_0y_{-2}}{x_{-1}(-1-y_0y_{-2})}$$

$$x_{4n+2} = x_{-2}$$

ve

$$y_{4n-1} = y_{-1}$$

$$y_{4n} = y_0$$

$$y_{4n+1} = \frac{x_0x_{-2}}{y_{-1}(-1-x_0x_{-2})}$$

$$y_{4n+2} = y_{-2}$$

veya buna eşdeğer olarak,

$$\{x_n\}_{n=-1}^{+\infty} = \left\{ \begin{array}{l} \{x_{-1}, x_0, \frac{y_0 y_{-2}}{x_{-1}(-1 - y_0 y_{-2})}, x_{-2}, x_{-1}, x_0, \frac{y_0 y_{-2}}{x_{-1}(-1 - y_0 y_{-2})}, \\ x_{-2}, x_{-1}, x_0, \frac{y_0 y_{-2}}{x_{-1}(-1 - y_0 y_{-2})}, x_{-2}, \dots \end{array} \right\}$$

$$\{y_n\}_{n=-1}^{+\infty} = \left\{ \begin{array}{l} y_{-1}, y_0, \frac{x_0 x_{-2}}{y_{-1}(-1 - x_0 x_{-2})}, y_{-2}, y_{-1}, y_0, \frac{x_0 x_{-2}}{y_{-1}(-1 - x_0 x_{-2})}, \\ y_{-2}, y_{-1}, y_0, \frac{x_0 x_{-2}}{y_{-1}(-1 - x_0 x_{-2})}, y_{-2}, \dots \end{array} \right\}$$

çözümleri elde edilir.

Ispat.

(a) (4.4) denklem sistemi yardımıyla aşağıdaki eşitlikler elde edilir:

$$x_{n+1} = \frac{y_n y_{n-2}}{x_{n-1}(-1 - y_n y_{n-2})},$$

$$y_{n+1} = \frac{x_n x_{n-2}}{y_{n-1}(-1 - x_n x_{n-2})}.$$

$$x_{n+2} = \frac{y_{n+1} y_{n-1}}{x_n(-1 - y_{n+1} y_{n-1})} = \frac{\frac{x_n x_{n-2}}{y_{n-1}(-1 - x_n x_{n-2})}^{y_{n-1}}}{x_n(-1 - \frac{y_{n-1}(-1 - x_n x_{n-2})}{y_n y_{n-2}})^{y_{n-1}}} = x_{n-2},$$

$$y_{n+2} = \frac{x_{n+1} x_{n-1}}{y_n(-1 - x_{n+1} x_{n-1})} = \frac{\frac{x_{n-1}(-1 - y_n y_{n-2})}{y_n y_{n-2}}^{x_{n-1}}}{y_n(-1 - \frac{y_n y_{n-2}}{x_{n-1}(-1 - y_n y_{n-2})})^{x_{n-1}}} = y_{n-2}.$$

$$x_{n+3} = \frac{y_{n+2} y_n}{x_{n+1}(-1 - y_{n+2} y_n)} = \frac{\frac{y_{n-2} y_n}{y_n y_{n-2}}}{x_{n-1}(-1 - y_n y_{n-2})^{(-1 - y_{n-2} y_n)}} = x_{n-1},$$

$$y_{n+3} = \frac{x_{n+2} x_n}{y_{n+1}(-1 - x_{n+2} x_n)} = \frac{\frac{x_{n-2} x_n}{x_n x_{n-2}}}{y_{n-1}(-1 - x_n x_{n-2})^{(-1 - x_{n-2} x_n)}} = y_{n-1}.$$

$$x_{n+4} = \frac{y_{n+3} y_{n+1}}{x_{n+2}(-1 - y_{n+3} y_{n+1})} = \frac{\frac{x_n x_{n-2}}{y_{n-1}(-1 - x_n x_{n-2})}^{y_{n-1}}}{x_{n-2}(-1 - y_{n-1} \frac{y_{n-1}(-1 - x_n x_{n-2})}{y_n y_{n-2}})^{y_{n-1}}} = x_n,$$

$$y_{n+4} = \frac{x_{n+3} x_{n+1}}{y_{n+2}(-1 - x_{n+3} x_{n+1})} = \frac{\frac{x_{n-1}(-1 - y_n y_{n-2})}{y_n y_{n-2}}^{x_{n-1}}}{y_{n-2}(-1 - x_{n-1} \frac{y_n y_{n-2}}{x_{n-1}(-1 - y_n y_{n-2})})^{x_{n-1}}} = y_n.$$

(b) $n = 0$ için sonuçlar sağlanır. $n > 0$ olduğunu ve iddiamızın $(n - 1)$ için sağlandığını varsayılm. Yani,

$$x_{4n-5} = x_{-1}$$

$$x_{4n-4} = x_0$$

$$x_{4n-3} = \frac{y_0 y_{-2}}{x_{-1}(-1 + y_0 y_{-2})}$$

$$x_{4n-2} = x_{-2}$$

ve

$$\begin{aligned}y_{4n-5} &= y_{-1} \\y_{4n-4} &= y_0 \\y_{4n-3} &= \frac{x_0x_{-2}}{y_{-1}(-1+x_0x_{-2})} \\y_{4n-2} &= y_{-2}\end{aligned}$$

eşitlikleri görülür ve (4.4) denklem sistemi yardımıyla

$$\begin{aligned}x_{4n-1} &= \frac{y_{4n-2}y_{4n-4}}{x_{4n-3}(-1+y_{4n-2}y_{4n-4})} = \frac{\frac{y_{-2}y_0}{y_0y_{-2}}}{\frac{(-1+y_{-2}y_0)}{x_{-1}(-1+y_0y_{-2})}} = x_{-1}, \\y_{4n-1} &= \frac{x_{4n-2}x_{4n-4}}{y_{4n-3}(-1+x_{4n-2}x_{4n-4})} = \frac{\frac{x_{-2}x_0}{x_0x_{-2}}}{\frac{(-1+x_{-2}x_0)}{y_{-1}(-1+x_0x_{-2})}} = y_{-1}. \\x_{4n} &= \frac{y_{4n-1}y_{4n-3}}{x_{4n-2}(-1+y_{4n-1}y_{4n-3})} = \frac{\frac{y_{-1}(-1+x_0x_{-2})}{y_0y_{-2}}}{\frac{x_{-2}(-1+y_{-1}\frac{x_0x_{-2}}{y_{-1}(-1+x_0x_{-2})})}{y_{-2}(-1+x_{-1}\frac{y_0y_{-2}}{x_{-1}(-1+y_0y_{-2})})}} = x_0, \\y_{4n} &= \frac{x_{4n-1}x_{4n-3}}{y_{4n-2}(-1+x_{4n-1}x_{4n-3})} = \frac{\frac{x_{-1}(-1+y_0y_{-2})}{y_0y_{-2}}}{\frac{y_{-2}(-1+x_{-1}\frac{y_0y_{-2}}{x_{-1}(-1+y_0y_{-2})})}{x_{-2}(-1+y_{-1}\frac{x_0x_{-2}}{y_{-1}(-1+x_0x_{-2})})}} = y_0.\end{aligned}$$

ve benzer şekilde

$$x_{4n+1} = x_1,$$

$$y_{4n+1} = y_1.$$

$\vdots$

çözümleri elde edilerek ispat tamamlanır.

■

Örnek 4.2.1

$$x_{n+1} = \frac{y_n y_{n-2}}{x_{n-1}(-1 - y_n y_{n-2})}, \quad y_{n+1} = \frac{x_n x_{n-2}}{y_{n-1}(-1 - x_n x_{n-2})} \quad (4.4)$$

denklem sisteminin $x_0 = 0.3$, $x_{-1} = 1.2$, $x_{-2} = 0.1$, $y_0 = 0.7$, $y_{-1} = -1.4$ ve $y_{-2} = 1.1$ başlangıç koşullarındaki çözümleri aşağıda verilmiş ve 4 periyotlu periyodik olduğu görülmüştür.

Cizelge 4.2 (4.4) denkleminin periyodik çözümleri

n	x_n	y_n
0	-0.3	0.7
1	-0.362	-0.022
2	0.1	1.1
3	1.2	-1.4
4	-0.3	0.7
5	-0.362	-0.022
6	0.1	1.1
7	1.2	-1.4
:	:	:

4.3 $x_{n+1} = \frac{y_n y_{n-2}}{x_{n-1}(-1 \pm y_n y_{n-2})}, y_{n+1} = \frac{z_n z_{n-2}}{y_{n-1}(-1 \pm z_n z_{n-2})}, z_{n+1} = \frac{x_n x_{n-2}}{z_{n-1}(-1 \pm x_n x_{n-2})}$ **FARK DENKLEM SİSTEMLERİNİN PERİYODİKLİĞİ**

Bu bölümde $x_{-2}, x_{-1}, x_0, y_{-2}, y_{-1}, y_0, z_{-2}, z_{-1}, z_0$ başlangıç koşulları paydayı sıfır yapmaya-
cak reel sayılar olmak üzere,

$$x_{n+1} = \frac{y_n y_{n-2}}{x_{n-1}(-1 + y_n y_{n-2})}, y_{n+1} = \frac{z_n z_{n-2}}{y_{n-1}(-1 + z_n z_{n-2})}, z_{n+1} = \frac{x_n x_{n-2}}{z_{n-1}(-1 + x_n x_{n-2})} \quad (4.5)$$

ve

$$x_{n+1} = \frac{y_n y_{n-2}}{x_{n-1}(-1 - y_n y_{n-2})}, y_{n+1} = \frac{z_n z_{n-2}}{y_{n-1}(-1 - z_n z_{n-2})}, z_{n+1} = \frac{x_n x_{n-2}}{z_{n-1}(-1 - x_n x_{n-2})} \quad (4.6)$$

fark denklem sistemlerinin çözümleri araştırılmıştır.

Teorem 4.3.1 (4.5) denklem sisteminin çözümlerinin $\{x_n, y_n, z_n\}_{n=-1}^{+\infty}$ olduğunu varsaya-
lm. Bu durumda;

(a) $\{x_n\}_{n=-1}^{+\infty}, \{y_n\}_{n=-1}^{+\infty}$ ve $\{z_n\}_{n=-1}^{+\infty}$ çözümleri periyodiktir ve on iki periyotludur.

(b)

$$\begin{aligned}
x_{12n-1} &= x_{-1}, \\
x_{12n} &= x_0, \\
x_{12n+1} &= \frac{y_0 y_{-2}}{x_{-1}(-1+y_0 y_{-2})}, \\
x_{12n+2} &= \frac{z_0 z_{-2}}{x_0}, \\
x_{12n+3} &= \frac{x_0 x_{-1} x_{-2} (-1+y_0 y_{-2})}{y_0 y_{-2} (-1+x_0 x_{-2})}, \\
x_{12n+4} &= \frac{x_0 y_0 y_{-2}}{z_0 z_{-2}}, \\
x_{12n+5} &= \frac{z_0 z_{-2} y_0 y_{-2} (-1+x_0 x_{-2})}{x_0 x_{-1} x_{-2} (-1+y_0 y_{-2}) (-1+z_0 z_{-2})}, \\
x_{12n+6} &= \frac{z_0 z_{-2} x_{-2}}{y_0 y_{-2}}, \\
x_{12n+7} &= \frac{x_0 x_{-1} x_{-2} (-1+z_0 z_{-2})}{z_0 z_{-2} (-1+x_0 x_{-2})}, \\
x_{12n+8} &= \frac{y_0 y_{-2}}{x_{-2}}, \\
x_{12n+9} &= \frac{z_0 z_{-2}}{x_{-1}(-1+z_0 z_{-2})}, \\
x_{12n+10} &= x_{-2},
\end{aligned}$$

ve

$$\begin{aligned}
y_{12n-1} &= y_{-1}, \\
y_{12n} &= y_0, \\
y_{12n+1} &= \frac{z_0 z_{-2}}{y_{-1}(-1+z_0 z_{-2})}, \\
y_{12n+2} &= \frac{x_0 x_{-2}}{y_0}, \\
y_{12n+3} &= \frac{y_0 y_{-1} y_{-2} (-1+z_0 z_{-2})}{z_0 z_{-2} (-1+y_0 y_{-2})}, \\
y_{12n+4} &= \frac{y_0 z_0 z_{-2}}{x_0 x_{-2}}, \\
y_{12n+5} &= \frac{x_0 x_{-2} z_0 z_{-2} (-1+y_0 y_{-2})}{y_0 y_{-1} y_{-2} (-1+z_0 z_{-2}) (-1+x_0 x_{-2})}, \\
y_{12n+6} &= \frac{x_0 x_{-2} y_{-2}}{z_0 z_{-2}}, \\
y_{12n+7} &= \frac{y_0 y_{-1} y_{-2} (-1+x_0 x_{-2})}{x_0 x_{-2} (-1+y_0 y_{-2})}, \\
y_{12n+8} &= \frac{z_0 z_{-2}}{y_{-2}}, \\
y_{12n+9} &= \frac{x_0 x_{-2}}{y_{-1}(-1+x_0 x_{-2})}, \\
y_{12n+10} &= y_{-2},
\end{aligned}$$

ve

$$\begin{aligned}
z_{12n-1} &= z_{-1}, \\
z_{12n} &= z_0, \\
z_{12n+1} &= \frac{x_0x_{-2}}{z_{-1}(-1+x_0x_{-2})}, \\
z_{12n+2} &= \frac{y_0y_{-2}}{z_0}, \\
z_{12n+3} &= \frac{z_0z_{-1}z_{-2}(-1+x_0x_{-2})}{x_0x_{-2}(-1+z_0z_{-2})}, \\
z_{12n+4} &= \frac{z_0x_0x_{-2}}{y_0y_{-2}}, \\
z_{12n+5} &= \frac{y_0y_{-2}x_0x_{-2}(-1+z_0z_{-2})}{z_0z_{-1}z_{-2}(-1+x_0x_{-2})(-1+y_0y_{-2})}, \\
z_{12n+6} &= \frac{y_0y_{-2}z_{-2}}{x_0x_{-2}}, \\
z_{12n+7} &= \frac{z_0z_{-1}z_{-2}(-1+y_0y_{-2})}{y_0y_{-2}(-1+z_0z_{-2})}, \\
z_{12n+8} &= \frac{x_0x_{-2}}{z_{-2}}, \\
z_{12n+9} &= \frac{y_0y_{-2}}{z_{-1}(-1+y_0y_{-2})}, \\
z_{12n+10} &= z_{-2},
\end{aligned}$$

veya buna eşdeğer olarak,

$$\{x_n\}_{n=-1}^{+\infty} = \left\{ \begin{array}{l} x_{-1}, x_0, \frac{y_0y_{-2}}{x_{-1}(-1+y_0y_{-2})}, \frac{z_0z_{-2}}{x_0}, \frac{x_0x_{-1}x_{-2}(-1+y_0y_{-2})}{y_0y_{-2}(-1+x_0x_{-2})}, \\ \frac{x_0y_0y_{-2}}{z_0z_{-2}y_0y_{-2}(-1+x_0x_{-2})}, \frac{z_0z_{-2}x_{-2}}{y_0y_{-2}}, \\ \frac{z_0z_{-2}}{x_0x_{-1}x_{-2}(-1+y_0y_{-2})(-1+z_0z_{-2})}, \frac{y_0y_{-2}}{y_0y_{-2}}, \frac{z_0z_{-2}}{z_0z_{-2}(-1+x_0x_{-2})}, x_{-2}, x_{-1}, \\ x_0, \frac{y_0y_{-2}}{x_{-1}(-1+y_0y_{-2})}, \frac{z_0z_{-2}}{x_0}, \frac{x_0x_{-1}x_{-2}(-1+y_0y_{-2})}{y_0y_{-2}(-1+x_0x_{-2})}, \\ \frac{x_0y_0y_{-2}}{z_0z_{-2}y_0y_{-2}(-1+x_0x_{-2})}, \frac{z_0z_{-2}x_{-2}}{y_0y_{-2}}, \frac{z_0z_{-2}}{z_0z_{-2}(-1+x_0x_{-2})}, \\ \frac{z_0z_{-2}x_{-2}}{x_0x_{-1}x_{-2}(-1+y_0y_{-2})(-1+z_0z_{-2})}, \frac{y_0y_{-2}}{y_0y_{-2}}, \frac{z_0z_{-2}}{x_{-1}(-1+z_0z_{-2})}, \\ x_{-2}, x_{-1}, x_0, \frac{y_0y_{-2}}{x_{-1}(-1+y_0y_{-2})}, \frac{z_0z_{-2}}{x_0}, \frac{x_0x_{-1}x_{-2}(-1+y_0y_{-2})}{y_0y_{-2}(-1+x_0x_{-2})}, \\ \frac{x_0y_0y_{-2}}{z_0z_{-2}y_0y_{-2}(-1+x_0x_{-2})}, \frac{z_0z_{-2}x_{-2}}{y_0y_{-2}}, \frac{z_0z_{-2}}{z_0z_{-2}(-1+y_0y_{-2})(-1+z_0z_{-2})}, \\ \frac{z_0z_{-2}x_{-2}}{x_0x_{-1}x_{-2}(-1+z_0z_{-2})}, \frac{y_0y_{-2}}{y_0y_{-2}}, \frac{z_0z_{-2}}{z_0z_{-2}(-1+z_0z_{-2})}, x_{-2}, \dots \end{array} \right\}$$

$$\{y_n\}_{n=-1}^{+\infty} = \left\{ \begin{array}{l} y_{-1}, y_0, \frac{z_0 z_{-2}}{y_{-1}(-1 + z_0 z_{-2})}, \frac{x_0 x_{-2}}{y_0}, \frac{y_0 y_{-1} y_{-2} (-1 + z_0 z_{-2})}{z_0 z_{-2} (-1 + y_0 y_{-2})}, \\ \frac{y_0 z_0 z_{-2}}{x_0 x_{-2} z_0 z_{-2} (-1 + y_0 y_{-2})}, \frac{x_0 x_{-2} y_{-2}}{z_0 z_{-2}}, \\ \frac{x_0 x_{-2}}{y_0 y_{-1} y_{-2} (-1 + x_0 x_{-2})}, \frac{z_0 z_{-2}}{x_0 x_{-2}}, \frac{x_0 x_{-2}}{x_0 x_{-2} (-1 + y_0 y_{-2})}, y_{-2}, y_{-1}, \\ y_0, \frac{z_0 z_{-2}}{y_{-1}(-1 + z_0 z_{-2})}, \frac{x_0 x_{-2}}{y_0}, \frac{y_0 y_{-1} y_{-2} (-1 + z_0 z_{-2})}{z_0 z_{-2} (-1 + y_0 y_{-2})}, \\ \frac{y_0 z_0 z_{-2}}{x_0 x_{-2} z_0 z_{-2} (-1 + y_0 y_{-2})}, \frac{x_0 x_{-2} y_{-2}}{z_0 z_{-2}}, \\ \frac{x_0 x_{-2}}{y_0 y_{-1} y_{-2} (-1 + z_0 z_{-2})}, \frac{z_0 z_{-2}}{x_0 x_{-2} y_{-2}}, \frac{x_0 x_{-2}}{z_0 z_{-2}}, y_{-1}(-1 + x_0 x_{-2}), \\ y_{-2}, y_{-1}, y_0, \frac{z_0 z_{-2}}{y_{-1}(-1 + z_0 z_{-2})}, \frac{x_0 x_{-2}}{y_0}, \frac{y_0 y_{-1} y_{-2} (-1 + z_0 z_{-2})}{z_0 z_{-2} (-1 + y_0 y_{-2})}, \\ \frac{y_0 z_0 z_{-2}}{x_0 x_{-2} z_0 z_{-2} (-1 + y_0 y_{-2})}, \frac{x_0 x_{-2} y_{-2}}{z_0 z_{-2}}, \\ \frac{x_0 x_{-2}}{y_0 y_{-1} y_{-2} (-1 + z_0 z_{-2})}, \frac{z_0 z_{-2}}{x_0 x_{-2}}, \frac{x_0 x_{-2}}{x_0 x_{-2} (-1 + y_0 y_{-2})}, y_{-2}, \dots \end{array} \right\}$$

$$\{z_n\}_{n=-1}^{+\infty} = \left\{ \begin{array}{l} z_{-1}, z_0, \frac{x_0 x_{-2}}{z_{-1}(-1 + x_0 x_{-2})}, \frac{y_0 y_{-2}}{z_0}, \frac{z_0 z_{-1} z_{-2} (-1 + x_0 x_{-2})}{x_0 x_{-2} (-1 + z_0 z_{-2})}, \\ \frac{z_0 x_0 x_{-2}}{y_0 y_{-2} x_0 x_{-2} (-1 + z_0 z_{-2})}, \frac{y_0 y_{-2} z_{-2}}{x_0 x_{-2}}, \\ \frac{y_0 y_{-2}}{z_0 z_{-1} z_{-2} (-1 + y_0 y_{-2})}, \frac{x_0 x_{-2}}{x_0 x_{-2}}, \frac{y_0 y_{-2}}{z_0 z_{-1} z_{-2} (-1 + x_0 x_{-2})}, z_{-2}, z_{-1}, \\ z_0, \frac{x_0 x_{-2}}{z_{-1}(-1 + x_0 x_{-2})}, \frac{y_0 y_{-2}}{z_0}, \frac{z_0 z_{-1} z_{-2} (-1 + x_0 x_{-2})}{x_0 x_{-2} (-1 + z_0 z_{-2})}, \\ \frac{z_0 x_0 x_{-2}}{y_0 y_{-2} x_0 x_{-2} (-1 + z_0 z_{-2})}, \frac{y_0 y_{-2} z_{-2}}{x_0 x_{-2}}, \\ \frac{y_0 y_{-2}}{z_0 z_{-1} z_{-2} (-1 + x_0 x_{-2})}, \frac{x_0 x_{-2}}{x_0 x_{-2}}, \frac{y_0 y_{-2}}{y_0 y_{-2} (-1 + z_0 z_{-2})}, z_{-2}, z_{-1}, z_0, \\ z_{-2}, z_{-1}, z_0, \frac{x_0 x_{-2}}{z_{-1}(-1 + x_0 x_{-2})}, \frac{y_0 y_{-2}}{z_0}, \frac{z_0 z_{-1} z_{-2} (-1 + x_0 x_{-2})}{x_0 x_{-2} (-1 + z_0 z_{-2})}, \\ \frac{z_0 x_0 x_{-2}}{y_0 y_{-2} x_0 x_{-2} (-1 + z_0 z_{-2})}, \frac{y_0 y_{-2} z_{-2}}{x_0 x_{-2}}, \\ \frac{y_0 y_{-2}}{z_0 z_{-1} z_{-2} (-1 + x_0 x_{-2})}, \frac{x_0 x_{-2}}{x_0 x_{-2}}, \frac{y_0 y_{-2}}{y_0 y_{-2} (-1 + z_0 z_{-2})}, z_{-2}, \dots \end{array} \right\}$$

çözümleri elde edilir.

İspat.

(a) (4.5) denklem sistemi yardımıyla aşağıdaki eşitliklerin sağlandığı görülür:

$$\begin{aligned}
x_{n+1} &= \frac{y_n y_{n-2}}{x_{n-1}(-1 + y_n y_{n-2})}, \\
y_{n+1} &= \frac{z_n z_{n-2}}{y_{n-1}(-1 + z_n z_{n-2})}, \\
z_{n+1} &= \frac{x_n x_{n-2}}{z_{n-1}(-1 + x_n x_{n-2})}. \\
x_{n+2} &= \frac{z_n z_{n-2}}{x_n}, \\
y_{n+2} &= \frac{x_n x_{n-2}}{y_{n-2}}, \\
z_{n+2} &= \frac{y_n y_{n-2}}{z_n}. \\
x_{n+3} &= \frac{x_n x_{n-1} x_{n-2} (-1 + y_n y_{n-2})}{y_n y_{n-2} (-1 + x_n x_{n-2})}, \\
y_{n+3} &= \frac{y_n y_{n-1} y_{n-2} (-1 + z_n z_{n-2})}{z_n z_{n-2} (-1 + y_n y_{n-2})}, \\
z_{n+3} &= \frac{z_n z_{n-1} z_{n-2} (-1 + x_n x_{n-2})}{x_n x_{n-2} (-1 + z_n z_{n-2})}. \\
x_{n+4} &= \frac{x_n y_n y_{n-2}}{z_n z_{n-2}}, \\
y_{n+4} &= \frac{y_n z_n z_{n-2}}{x_n x_{n-2}}, \\
z_{n+4} &= \frac{z_n x_n x_{n-2}}{y_n y_{n-2}}. \\
x_{n+5} &= \frac{z_n z_{n-2} y_n y_{n-2} (-1 + x_n x_{n-2})}{x_n x_{n-1} x_{n-2} (-1 + y_n y_{n-2}) (-1 + z_n z_{n-2})}, \\
y_{n+5} &= \frac{x_n x_{n-2} z_n z_{n-2} (-1 + y_n y_{n-2})}{y_n y_{n-1} y_{n-2} (-1 + z_n z_{n-2}) (-1 + x_n x_{n-2})}, \\
z_{n+5} &= \frac{y_n y_{n-2} x_n x_{n-2} (-1 + z_n z_{n-2})}{z_n z_{n-1} z_{n-2} (-1 + x_n x_{n-2}) (-1 + y_n y_{n-2})}. \\
x_{n+6} &= \frac{z_n z_{n-2} x_{n-2}}{y_n y_{n-2}}, \\
y_{n+6} &= \frac{y_n y_{n-2} z_{n-2}}{z_n z_{n-2}}, \\
z_{n+6} &= \frac{y_n y_{n-2} z_{n-2}}{x_n x_{n-2}}. \\
x_{n+7} &= \frac{x_n x_{n-1} x_{n-2} (-1 + z_n z_{n-2})}{z_n z_{n-2} (-1 + x_n x_{n-2})}, \\
y_{n+7} &= \frac{y_n y_{n-1} y_{n-2} (-1 + x_n x_{n-2})}{x_n x_{n-2} (-1 + y_n y_{n-2})}, \\
z_{n+7} &= \frac{z_n z_{n-1} z_{n-2} (-1 + y_n y_{n-2})}{y_n y_{n-2} (-1 + z_n z_{n-2})}. \\
x_{n+8} &= \frac{y_n y_{n-2}}{x_{n-2}}, \\
y_{n+8} &= \frac{z_n z_{n-2}}{y_{n-2}}, \\
z_{n+8} &= \frac{x_n x_{n-2}}{z_{n-2}}.
\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}x_{n+9} &= \frac{z_n z_{n-2}}{x_{n-1}(-1 + z_n z_{n-2})}, \\y_{n+9} &= \frac{x_n x_{n-2}}{y_{n-1}(-1 + x_n x_{n-2})}, \\z_{n+9} &= \frac{y_n y_{n-2}}{z_{n-1}(-1 + y_n y_{n-2})}.\end{aligned}$$

$$x_{n+10} = x_{n-2},$$

$$y_{n+10} = y_{n-2},$$

$$z_{n+10} = z_{n-2}.$$

$$x_{n+11} = x_{n-1},$$

$$y_{n+11} = y_{n-1},$$

$$z_{n+11} = z_{n-1}.$$

$$x_{n+12} = x_n,$$

$$y_{n+12} = y_n,$$

$$z_{n+12} = z_n.$$

(b) $n = 0$ için sonuçlar sağlanır. $n > 0$ iken iddiamızın $(n - 1)$ için sağlandığını farz edelim. Yani,

$$x_{12n-13} = x_{-1}$$

$$x_{12n-12} = x_0$$

$$x_{12n-11} = \frac{y_0 y_{-2}}{x_{-1}(-1 + y_0 y_{-2})}$$

$$x_{12n-10} = \frac{z_0 z_{-2}}{x_0},$$

$$x_{12n-9} = \frac{x_0 x_{-1} x_{-2} (-1 + y_0 y_{-2})}{y_0 y_{-2} (-1 + x_0 x_{-2})}$$

$$x_{12n-8} = \frac{x_0 y_0 y_{-2}}{z_0 z_{-2}}$$

$$x_{12n-7} = \frac{z_0 z_{-2} y_0 y_{-2} (-1 + x_0 x_{-2})}{x_0 x_{-1} x_{-2} (-1 + y_0 y_{-2}) (-1 + z_0 z_{-2})}$$

$$x_{12n-6} = \frac{z_0 z_{-2} x_{-2}}{y_0 y_{-2}}$$

$$x_{12n-5} = \frac{x_0 x_{-1} x_{-2} (-1 + z_0 z_{-2})}{z_0 z_{-2} (-1 + x_0 x_{-2})}$$

$$x_{12n-4} = \frac{y_0 y_{-2}}{x_{-2}}$$

$$x_{12n-3} = \frac{z_0 z_{-2}}{x_{-1}(-1 + z_0 z_{-2})}$$

$$x_{12n-2} = x_{-2}$$

ve

$$y_{12n-13} = y_{-1}$$

$$y_{12n-12} = y_0$$

$$y_{12n-11} = \frac{z_0 z_{-2}}{y_{-1}(-1+z_0 z_{-2})}$$

$$y_{12n-10} = \frac{x_0 x_{-2}}{y_0}$$

$$y_{12n-9} = \frac{y_0 y_{-1} y_{-2} (-1+z_0 z_{-2})}{z_0 z_{-2} (-1+y_0 y_{-2})}$$

$$y_{12n-8} = \frac{y_0 z_0 z_{-2}}{x_0 x_{-2}}$$

$$y_{12n-7} = \frac{x_0 x_{-2} z_0 z_{-2} (-1+y_0 y_{-2})}{y_0 y_{-1} y_{-2} (-1+z_0 z_{-2}) (-1+x_0 x_{-2})}$$

$$y_{12n-6} = \frac{x_0 x_{-2} y_{-2}}{z_0 z_{-2}}$$

$$y_{12n-5} = \frac{y_0 y_{-1} y_{-2} (-1+x_0 x_{-2})}{x_0 x_{-2} (-1+y_0 y_{-2})}$$

$$y_{12n-4} = \frac{z_0 z_{-2}}{y_{-2}}$$

$$y_{12n-3} = \frac{x_0 x_{-2}}{y_{-1}(-1+x_0 x_{-2})}$$

$$y_{12n-2} = y_{-2}$$

ve

$$z_{12n-13} = z_{-1}$$

$$z_{12n-12} = z_0$$

$$z_{12n-11} = \frac{x_0 x_{-2}}{z_{-1}(-1+x_0 x_{-2})}$$

$$z_{12n-10} = \frac{y_0 y_{-2}}{z_0}$$

$$z_{12n-9} = \frac{z_0 z_{-1} z_{-2} (-1+x_0 x_{-2})}{x_0 x_{-2} (-1+z_0 z_{-2})}$$

$$z_{12n-8} = \frac{z_0 x_0 x_{-2}}{y_0 y_{-2}}$$

$$z_{12n-7} = \frac{y_0 y_{-2} x_0 x_{-2} (-1+z_0 z_{-2})}{z_0 z_{-1} z_{-2} (-1+x_0 x_{-2}) (-1+y_0 y_{-2})}$$

$$z_{12n-6} = \frac{y_0 y_{-2} z_{-2}}{x_0 x_{-2}}$$

$$z_{12n-5} = \frac{z_0 z_{-1} z_{-2} (-1+y_0 y_{-2})}{y_0 y_{-2} (-1+z_0 z_{-2})}$$

$$z_{12n-4} = \frac{x_0 x_{-2}}{z_{-2}}$$

$$z_{12n-3} = \frac{y_0 y_{-2}}{z_{-1}(-1+y_0 y_{-2})}$$

$$z_{12n-2} = z_{-2}$$

elde edilir ve (4.5) denklem sisteminden,

$$\begin{aligned}
 x_{12n-1} &= \frac{y_{12n-2}y_{12n-4}}{x_{12n-3}(-1+y_{12n-2}y_{12n-4})} = \frac{y_{-2}\frac{z_0z_{-2}}{y_{-2}}}{\frac{z_0z_{-2}}{x_{-1}(-1+z_0z_{-2})}(-1+y_{-2}\frac{z_0z_{-2}}{y_{-2}})} = x_{-1}, \\
 y_{12n-1} &= \frac{z_{12n-2}z_{12n-4}}{y_{12n-3}(-1+z_{12n-2}z_{12n-4})} = \frac{z_{-2}\frac{x_0x_{-2}}{y_{-1}(-1+x_0x_{-2})}}{\frac{x_0x_{-2}}{y_{-1}(-1+x_0x_{-2})}(-1+z_{-2}\frac{x_0x_{-2}}{z_{-2}})} = y_{-1}, \\
 z_{12n-1} &= \frac{x_{12n-2}x_{12n-4}}{z_{12n-3}(-1+x_{12n-2}x_{12n-4})} = \frac{x_{-2}\frac{y_0y_{-2}}{z_{-1}(-1+y_0y_{-2})}}{\frac{y_0y_{-2}}{z_{-1}(-1+y_0y_{-2})}(-1+x_{-2}\frac{y_0y_{-2}}{x_{-2}})} = z_{-1}, \\
 x_{12n} &= \frac{y_{12n-1}y_{12n-3}}{x_{12n-2}(-1+y_{12n-1}y_{12n-3})} = \frac{y_{-1}(-1+x_0x_{-2})}{x_{-2}(-1+\frac{y_{-1}x_0x_{-2}}{y_{-1}(-1+x_0x_{-2})})} = x_0, \\
 y_{12n} &= \frac{z_{12n-1}z_{12n-3}}{y_{12n-2}(-1+z_{12n-1}z_{12n-3})} = \frac{z_{-1}(-1+y_0y_{-2})}{y_{-2}(-1+\frac{z_{-1}y_0y_{-2}}{z_{-1}(-1+y_0y_{-2})})} = y_0, \\
 z_{12n} &= \frac{x_{12n-1}x_{12n-3}}{z_{12n-2}(-1+x_{12n-1}x_{12n-3})} = \frac{x_{-1}(-1+z_0z_{-2})}{z_{-2}(-1+\frac{x_{-1}z_0z_{-2}}{x_{-1}(-1+z_0z_{-2})})} = z_0,
 \end{aligned}$$

ve benzer şekilde

$$x_{12n+1} = x_1,$$

$$y_{12n+1} = y_1,$$

$$z_{12n+1} = z_1,$$

$\vdots$

çözümleri elde edilerek ispat tamamlanır.

■

Teorem 4.3.2 (4.6) denklem sisteminin çözümlerinin $\{x_n, y_n, z_n\}_{n=-1}^{+\infty}$ olduğunu farz edelim. Bu durumda;

- (a) $\{x_n\}_{n=-1}^{+\infty}$, $\{y_n\}_{n=-1}^{+\infty}$ ve $\{z_n\}_{n=-1}^{+\infty}$ çözümleri on iki periyotlu periyodiktir

(b)

$$\begin{aligned}
x_{12n-1} &= x_{-1}, \\
x_{12n} &= x_0, \\
x_{12n+1} &= \frac{y_0 y_{-2}}{x_{-1}(-1-y_0 y_{-2})}, \\
x_{12n+2} &= \frac{z_0 z_{-2}}{x_0}, \\
x_{12n+3} &= \frac{x_0 x_{-1} x_{-2} (-1-y_0 y_{-2})}{y_0 y_{-2} (-1-x_0 x_{-2})}, \\
x_{12n+4} &= \frac{x_0 y_0 y_{-2}}{z_0 z_{-2}}, \\
x_{12n+5} &= \frac{z_0 z_{-2} y_0 y_{-2} (-1-x_0 x_{-2})}{x_0 x_{-1} x_{-2} (-1-y_0 y_{-2}) (-1-z_0 z_{-2})}, \\
x_{12n+6} &= \frac{z_0 z_{-2} x_{-2}}{y_0 y_{-2}}, \\
x_{12n+7} &= \frac{x_0 x_{-1} x_{-2} (-1-z_0 z_{-2})}{z_0 z_{-2} (-1-x_0 x_{-2})}, \\
x_{12n+8} &= \frac{y_0 y_{-2}}{x_{-2}}, \\
x_{12n+9} &= \frac{z_0 z_{-2}}{x_{-1}(-1-z_0 z_{-2})}, \\
x_{12n+10} &= x_{-2},
\end{aligned}$$

ve

$$\begin{aligned}
y_{12n-1} &= y_{-1}, \\
y_{12n} &= y_0, \\
y_{12n+1} &= \frac{z_0 z_{-2}}{y_{-1}(-1-z_0 z_{-2})}, \\
y_{12n+2} &= \frac{x_0 x_{-2}}{y_0}, \\
y_{12n+3} &= \frac{y_0 y_{-1} y_{-2} (-1-z_0 z_{-2})}{z_0 z_{-2} (-1-y_0 y_{-2})}, \\
y_{12n+4} &= \frac{y_0 z_0 z_{-2}}{x_0 x_{-2}}, \\
y_{12n+5} &= \frac{x_0 x_{-2} z_0 z_{-2} (-1-y_0 y_{-2})}{y_0 y_{-1} y_{-2} (-1-z_0 z_{-2}) (-1-x_0 x_{-2})}, \\
y_{12n+6} &= \frac{x_0 x_{-2} y_{-2}}{z_0 z_{-2}}, \\
y_{12n+7} &= \frac{y_0 y_{-1} y_{-2} (-1-x_0 x_{-2})}{x_0 x_{-2} (-1-y_0 y_{-2})}, \\
y_{12n+8} &= \frac{z_0 z_{-2}}{y_{-2}}, \\
y_{12n+9} &= \frac{x_0 x_{-2}}{y_{-1}(-1-x_0 x_{-2})}, \\
y_{12n+10} &= y_{-2},
\end{aligned}$$

ve

$$\begin{aligned}
z_{12n-1} &= z_{-1}, \\
z_{12n} &= z_0, \\
z_{12n+1} &= \frac{x_0x_{-2}}{z_{-1}(-1-x_0x_{-2})}, \\
z_{12n+2} &= \frac{y_0y_{-2}}{z_0}, \\
z_{12n+3} &= \frac{z_0z_{-1}z_{-2}(-1-x_0x_{-2})}{x_0x_{-2}(-1-z_0z_{-2})}, \\
z_{12n+4} &= \frac{z_0x_0x_{-2}}{y_0y_{-2}}, \\
z_{12n+5} &= \frac{y_0y_{-2}x_0x_{-2}(-1-z_0z_{-2})}{z_0z_{-1}z_{-2}(-1-x_0x_{-2})(-1-y_0y_{-2})}, \\
z_{12n+6} &= \frac{y_0y_{-2}z_{-2}}{x_0x_{-2}}, \\
z_{12n+7} &= \frac{z_0z_{-1}z_{-2}(-1-y_0y_{-2})}{y_0y_{-2}(-1-z_0z_{-2})}, \\
z_{12n+8} &= \frac{x_0x_{-2}}{z_{-2}}, \\
z_{12n+9} &= \frac{y_0y_{-2}}{z_{-1}(-1-y_0y_{-2})}, \\
z_{12n+10} &= z_{-2},
\end{aligned}$$

veya buna eşdeğer olarak,

$$\{x_n\}_{n=-1}^{+\infty} = \left\{ \begin{array}{l} x_{-1}, x_0, \frac{y_0y_{-2}}{x_{-1}(-1-y_0y_{-2})}, \frac{z_0z_{-2}}{x_0}, \frac{x_0x_{-1}x_{-2}(-1-y_0y_{-2})}{y_0y_{-2}(-1-x_0x_{-2})}, \\ \frac{x_0y_0y_{-2}}{z_0z_{-2}y_0y_{-2}(-1-x_0x_{-2})}, \frac{z_0z_{-2}x_{-2}}{y_0y_{-2}}, \\ \frac{z_0z_{-2}}{x_0x_{-1}x_{-2}(-1-y_0y_{-2})(-1-z_0z_{-2})}, \frac{y_0y_{-2}}{z_0z_{-2}}, \\ \frac{x_0x_{-1}x_{-2}(-1-z_0z_{-2})}{z_0z_{-2}(-1-x_0x_{-2})}, \frac{y_0y_{-2}}{x_{-2}}, \frac{z_0z_{-2}}{x_{-1}(-1-z_0z_{-2})}, x_{-2}, x_{-1}, \\ x_0, \frac{y_0y_{-2}}{x_{-1}(-1-y_0y_{-2})}, \frac{z_0z_{-2}}{x_0}, \frac{x_0x_{-1}x_{-2}(-1-y_0y_{-2})}{y_0y_{-2}(-1-x_0x_{-2})}, \\ \frac{x_0y_0y_{-2}}{z_0z_{-2}y_0y_{-2}(-1-x_0x_{-2})}, \frac{z_0z_{-2}x_{-2}}{y_0y_{-2}}, \\ \frac{z_0z_{-2}}{x_0x_{-1}x_{-2}(-1-y_0y_{-2})(-1-z_0z_{-2})}, \frac{y_0y_{-2}}{z_0z_{-2}}, \\ \frac{x_0x_{-1}x_{-2}(-1-z_0z_{-2})}{z_0z_{-2}(-1-x_0x_{-2})}, \frac{y_0y_{-2}}{x_{-2}}, \frac{z_0z_{-2}}{x_{-1}(-1-z_0z_{-2})}, x_{-2}, x_{-1}, \\ x_0, \frac{y_0y_{-2}}{x_{-1}(-1-y_0y_{-2})}, \frac{z_0z_{-2}}{x_0}, \frac{x_0x_{-1}x_{-2}(-1-y_0y_{-2})}{y_0y_{-2}(-1-x_0x_{-2})}, \\ \frac{x_0y_0y_{-2}}{z_0z_{-2}y_0y_{-2}(-1-x_0x_{-2})}, \frac{z_0z_{-2}x_{-2}}{y_0y_{-2}}, \\ \frac{z_0z_{-2}}{x_0x_{-1}x_{-2}(-1-y_0y_{-2})(-1-z_0z_{-2})}, \frac{y_0y_{-2}}{z_0z_{-2}}, \\ \frac{x_0x_{-1}x_{-2}(-1-z_0z_{-2})}{z_0z_{-2}(-1-x_0x_{-2})}, \frac{y_0y_{-2}}{x_{-2}}, \frac{z_0z_{-2}}{x_{-1}(-1-z_0z_{-2})}, x_{-2}, \dots \end{array} \right\}$$

$$\{y_n\}_{n=-1}^{+\infty} = \left\{ \begin{array}{l} y_{-1}, y_0, \frac{z_0 z_{-2}}{y_{-1}(-1 - z_0 z_{-2})}, \frac{x_0 x_{-2}}{y_0}, \frac{y_0 y_{-1} y_{-2} (-1 - z_0 z_{-2})}{z_0 z_{-2} (-1 - y_0 y_{-2})}, \\ \frac{y_0 z_0 z_{-2}}{x_0 x_{-2} z_0 z_{-2} (-1 - y_0 y_{-2})}, \frac{x_0 x_{-2} y_{-2}}{z_0 z_{-2}}, \\ \frac{x_0 x_{-2}}{y_0 y_{-1} y_{-2} (-1 - x_0 x_{-2})}, \frac{z_0 z_{-2}}{(-1 - x_0 x_{-2})}, \frac{x_0 x_{-2}}{z_0 z_{-2}}, \\ \frac{y_0 y_{-1} y_{-2} (-1 - x_0 x_{-2})}{x_0 x_{-2} (-1 - y_0 y_{-2})}, \frac{y_{-2}}{y_{-1}(-1 - x_0 x_{-2})}, y_{-2}, y_{-1}, \\ y_0, \frac{z_0 z_{-2}}{y_{-1}(-1 - z_0 z_{-2})}, \frac{x_0 x_{-2}}{y_0}, \frac{y_0 y_{-1} y_{-2} (-1 - z_0 z_{-2})}{z_0 z_{-2} (-1 - y_0 y_{-2})}, \\ \frac{y_0 z_0 z_{-2}}{x_0 x_{-2} z_0 z_{-2} (-1 - y_0 y_{-2})}, \frac{x_0 x_{-2} y_{-2}}{z_0 z_{-2}}, \\ \frac{x_0 x_{-2}}{y_0 y_{-1} y_{-2} (-1 - z_0 z_{-2})}, \frac{z_0 z_{-2}}{(-1 - z_0 z_{-2})}, \frac{x_0 x_{-2}}{z_0 z_{-2}}, \\ \frac{y_0 y_{-1} y_{-2} (-1 - z_0 z_{-2})}{x_0 x_{-2} (-1 - y_0 y_{-2})}, \frac{y_{-2}}{y_{-1}(-1 - x_0 x_{-2})}, y_{-2}, y_{-1}, \\ y_0, \frac{z_0 z_{-2}}{y_{-1}(-1 - z_0 z_{-2})}, \frac{x_0 x_{-2}}{y_0}, \frac{y_0 y_{-1} y_{-2} (-1 - z_0 z_{-2})}{z_0 z_{-2} (-1 - y_0 y_{-2})}, \\ \frac{y_0 z_0 z_{-2}}{x_0 x_{-2} z_0 z_{-2} (-1 - y_0 y_{-2})}, \frac{x_0 x_{-2} y_{-2}}{z_0 z_{-2}}, \\ \frac{x_0 x_{-2}}{y_0 y_{-1} y_{-2} (-1 - z_0 z_{-2})}, \frac{z_0 z_{-2}}{(-1 - z_0 z_{-2})}, \frac{x_0 x_{-2}}{z_0 z_{-2}}, \\ \frac{y_0 y_{-1} y_{-2} (-1 - z_0 z_{-2})}{x_0 x_{-2} (-1 - y_0 y_{-2})}, \frac{y_{-2}}{y_{-1}(-1 - x_0 x_{-2})}, y_{-2}, \dots \end{array} \right\}$$

$$\{z_n\}_{n=-1}^{+\infty} = \left\{ \begin{array}{l} z_{-1}, z_0, \frac{x_0 x_{-2}}{z_{-1}(-1 - x_0 x_{-2})}, \frac{y_0 y_{-2}}{z_0}, \frac{z_0 z_{-1} z_{-2} (-1 - x_0 x_{-2})}{x_0 x_{-2} (-1 - z_0 z_{-2})}, \\ \frac{z_0 x_0 x_{-2}}{y_0 y_{-2} x_0 x_{-2} (-1 - z_0 z_{-2})}, \frac{y_0 y_{-2} z_{-2}}{x_0 x_{-2}}, \\ \frac{y_0 y_{-2}}{z_0 z_{-1} z_{-2} (-1 - x_0 x_{-2})}, \frac{z_0 z_{-1} z_{-2} (-1 - y_0 y_{-2})}{(-1 - x_0 x_{-2})}, \frac{y_0 y_{-2}}{x_0 x_{-2}}, \\ \frac{z_0 z_{-1} z_{-2} (-1 - y_0 y_{-2})}{y_0 y_{-2} (-1 - z_0 z_{-2})}, \frac{x_0 x_{-2}}{z_{-2}}, \frac{y_0 y_{-2}}{z_{-1}(-1 - y_0 y_{-2})}, z_{-2}, z_{-1}, \\ z_0, \frac{x_0 x_{-2}}{z_{-1}(-1 - x_0 x_{-2})}, \frac{y_0 y_{-2}}{z_0}, \frac{z_0 z_{-1} z_{-2} (-1 - x_0 x_{-2})}{x_0 x_{-2} (-1 - z_0 z_{-2})}, \\ \frac{z_0 x_0 x_{-2}}{y_0 y_{-2} x_0 x_{-2} (-1 - z_0 z_{-2})}, \frac{y_0 y_{-2} z_{-2}}{x_0 x_{-2}}, \\ \frac{y_0 y_{-2}}{z_0 z_{-1} z_{-2} (-1 - x_0 x_{-2})}, \frac{x_0 x_{-2}}{z_{-2}}, \frac{y_0 y_{-2}}{z_{-1}(-1 - y_0 y_{-2})}, z_{-2}, z_{-1}, \\ z_0, \frac{x_0 x_{-2}}{z_{-1}(-1 - x_0 x_{-2})}, \frac{y_0 y_{-2}}{z_0}, \frac{z_0 z_{-1} z_{-2} (-1 - x_0 x_{-2})}{x_0 x_{-2} (-1 - z_0 z_{-2})}, \\ \frac{z_0 x_0 x_{-2}}{y_0 y_{-2} x_0 x_{-2} (-1 - z_0 z_{-2})}, \frac{y_0 y_{-2} z_{-2}}{x_0 x_{-2}}, \\ \frac{y_0 y_{-2}}{z_0 z_{-1} z_{-2} (-1 - x_0 x_{-2})}, \frac{x_0 x_{-2}}{z_{-2}}, \frac{y_0 y_{-2}}{z_{-1}(-1 - y_0 y_{-2})}, z_{-2}, z_{-1}, \\ z_0, \frac{x_0 x_{-2}}{z_{-1}(-1 - x_0 x_{-2})}, \frac{y_0 y_{-2}}{z_0}, \frac{z_0 z_{-1} z_{-2} (-1 - x_0 x_{-2})}{x_0 x_{-2} (-1 - z_0 z_{-2})}, \\ \frac{z_0 x_0 x_{-2}}{y_0 y_{-2} x_0 x_{-2} (-1 - z_0 z_{-2})}, \frac{y_0 y_{-2} z_{-2}}{x_0 x_{-2}}, \\ \frac{y_0 y_{-2}}{z_0 z_{-1} z_{-2} (-1 - x_0 x_{-2})}, \frac{x_0 x_{-2}}{z_{-2}}, \frac{y_0 y_{-2}}{z_{-1}(-1 - y_0 y_{-2})}, z_{-2}, \dots \end{array} \right\}$$

çözümleri elde edilir.

İspat.

(a) (4.6) denklem sistemi kullanılarak aşağıdaki eşitliklerin sağlandığı görüldür:

$$\begin{aligned} x_{n+1} &= \frac{y_n y_{n-2}}{x_{n-1}(-1 - y_n y_{n-2})}, \\ y_{n+1} &= \frac{z_n z_{n-2}}{y_{n-1}(-1 - z_n z_{n-2})}, \\ z_{n+1} &= \frac{x_n x_{n-2}}{z_{n-1}(-1 - x_n x_{n-2})}. \end{aligned}$$

$$x_{n+2} = \frac{z_n z_{n-2}}{x_n},$$

$$y_{n+2} = \frac{x_n x_{n-2}}{y_n},$$

$$z_{n+2} = \frac{y_n y_{n-2}}{z_n}.$$

$$x_{n+3} = \frac{x_n x_{n-1} x_{n-2} (-1 - y_n y_{n-2})}{y_n y_{n-2} (-1 - x_n x_{n-2})},$$

$$y_{n+3} = \frac{y_n y_{n-1} y_{n-2} (-1 - z_n z_{n-2})}{z_n z_{n-2} (-1 - y_n y_{n-2})},$$

$$z_{n+3} = \frac{z_n z_{n-1} z_{n-2} (-1 - x_n x_{n-2})}{x_n x_{n-2} (-1 - z_n z_{n-2})}.$$

$$x_{n+4} = \frac{x_n y_n y_{n-2}}{z_n z_{n-2}},$$

$$y_{n+4} = \frac{y_n z_n z_{n-2}}{x_n x_{n-2}},$$

$$z_{n+4} = \frac{z_n x_n x_{n-2}}{y_n y_{n-2}}.$$

$$x_{n+5} = \frac{z_n z_{n-2} y_n y_{n-2} (-1 - x_n x_{n-2})}{x_n x_{n-1} x_{n-2} (-1 - y_n y_{n-2}) (-1 - z_n z_{n-2})},$$

$$y_{n+5} = \frac{x_n x_{n-2} z_n z_{n-2} (-1 - y_n y_{n-2})}{y_n y_{n-1} y_{n-2} (-1 - z_n z_{n-2}) (-1 - x_n x_{n-2})},$$

$$z_{n+5} = \frac{y_n y_{n-2} x_n x_{n-2} (-1 - z_n z_{n-2})}{z_n z_{n-1} z_{n-2} (-1 - x_n x_{n-2}) (-1 - y_n y_{n-2})}.$$

$$x_{n+6} = \frac{z_n z_{n-2} x_{n-2}}{y_n y_{n-2}},$$

$$y_{n+6} = \frac{y_n y_{n-2} z_{n-2}}{z_n z_{n-2}},$$

$$z_{n+6} = \frac{y_n y_{n-2} z_{n-2}}{x_n x_{n-2}}$$

$$x_{n+7} = \frac{x_n x_{n-1} x_{n-2} (-1 - z_n z_{n-2})}{z_n z_{n-2} (-1 - x_n x_{n-2})},$$

$$y_{n+7} = \frac{y_n y_{n-1} y_{n-2} (-1 - x_n x_{n-2})}{x_n x_{n-2} (-1 - y_n y_{n-2})},$$

$$z_{n+7} = \frac{z_n z_{n-1} z_{n-2} (-1 - y_n y_{n-2})}{y_n y_{n-2} (-1 - z_n z_{n-2})}.$$

$$x_{n+8} = \frac{y_n y_{n-2}}{x_{n-2}},$$

$$y_{n+8} = \frac{z_n z_{n-2}}{y_{n-2}},$$

$$z_{n+8} = \frac{x_n x_{n-2}}{z_{n-2}}.$$

$$x_{n+9} = \frac{z_n z_{n-2}}{x_{n-1} (-1 - z_n z_{n-2})},$$

$$y_{n+9} = \frac{x_n x_{n-2}}{y_{n-1} (-1 - x_n x_{n-2})},$$

$$z_{n+9} = \frac{y_n y_{n-2}}{z_{n-1} (-1 - y_n y_{n-2})}.$$

$$x_{n+10} = x_{n-2},$$

$$y_{n+10} = y_{n-2},$$

$$z_{n+10} = z_{n-2}.$$

$$x_{n+11} = x_{n-1},$$

$$y_{n+11} = y_{n-1},$$

$$z_{n+11} = z_{n-1}.$$

$$x_{n+12} = x_n,$$

$$y_{n+12} = y_n,$$

$$z_{n+12} = z_n.$$

(b) $n = 0$ için sonuçlar sağlanır. $n > 0$ olduğunu ve iddiamızın $(n - 1)$ için sağlandığını varsayılm. Yani,

$$x_{12n-13} = x_{-1}$$

$$x_{12n-12} = x_0$$

$$x_{12n-11} = \frac{y_0 y_{-2}}{x_{-1}(-1-y_0 y_{-2})}$$

$$x_{12n-10} = \frac{z_0 z_{-2}}{x_0},$$

$$x_{12n-9} = \frac{x_0 x_{-1} x_{-2} (-1-y_0 y_{-2})}{y_0 y_{-2} (-1-x_0 x_{-2})}$$

$$x_{12n-8} = \frac{x_0 y_0 y_{-2}}{z_0 z_{-2}}$$

$$x_{12n-7} = \frac{z_0 z_{-2} y_0 y_{-2} (-1-x_0 x_{-2})}{x_0 x_{-1} x_{-2} (-1-y_0 y_{-2})(-1-z_0 z_{-2})}$$

$$x_{12n-6} = \frac{z_0 z_{-2} x_{-2}}{y_0 y_{-2}}$$

$$x_{12n-5} = \frac{x_0 x_{-1} x_{-2} (-1-z_0 z_{-2})}{z_0 z_{-2} (-1-x_0 x_{-2})}$$

$$x_{12n-4} = \frac{y_0 y_{-2}}{x_{-2}}$$

$$x_{12n-3} = \frac{z_0 z_{-2}}{x_{-1}(-1-z_0 z_{-2})}$$

$$x_{12n-2} = x_{-2}$$

ve

$$y_{12n-13} = y_{-1}$$

$$y_{12n-12} = y_0$$

$$y_{12n-11} = \frac{z_0 z_{-2}}{y_{-1}(-1-z_0 z_{-2})}$$

$$y_{12n-10} = \frac{x_0 x_{-2}}{y_0}$$

$$y_{12n-9} = \frac{y_0 y_{-1} y_{-2} (-1-z_0 z_{-2})}{z_0 z_{-2} (-1-y_0 y_{-2})}$$

$$y_{12n-8} = \frac{y_0 z_0 z_{-2}}{x_0 x_{-2}}$$

$$y_{12n-7} = \frac{x_0 x_{-2} z_0 z_{-2} (-1-y_0 y_{-2})}{y_0 y_{-1} y_{-2} (-1-z_0 z_{-2})(-1-x_0 x_{-2})}$$

$$y_{12n-6} = \frac{x_0 x_{-2} y_{-2}}{z_0 z_{-2}}$$

$$y_{12n-5} = \frac{y_0 y_{-1} y_{-2} (-1-x_0 x_{-2})}{x_0 x_{-2} (-1-y_0 y_{-2})}$$

$$y_{12n-4} = \frac{z_0 z_{-2}}{y_{-2}}$$

$$y_{12n-3} = \frac{x_0 x_{-2}}{y_{-1}(-1-x_0 x_{-2})}$$

$$y_{12n-2} = y_{-2}$$

ve

$$z_{12n-13} = z_{-1}$$

$$z_{12n-12} = z_0$$

$$z_{12n-11} = \frac{x_0x_{-2}}{z_{-1}(-1-x_0x_{-2})}$$

$$z_{12n-10} = \frac{y_0y_{-2}}{z_0}$$

$$z_{12n-9} = \frac{z_0z_{-1}z_{-2}(-1-x_0x_{-2})}{x_0x_{-2}(-1-z_0z_{-2})}$$

$$z_{12n-8} = \frac{z_0x_0x_{-2}}{y_0y_{-2}}$$

$$z_{12n-7} = \frac{y_0y_{-2}x_0x_{-2}(-1-z_0z_{-2})}{z_0z_{-1}z_{-2}(-1-x_0x_{-2})(-1-y_0y_{-2})}$$

$$z_{12n-6} = \frac{y_0y_{-2}z_{-2}}{x_0x_{-2}}$$

$$z_{12n-5} = \frac{z_0z_{-1}z_{-2}(-1-y_0y_{-2})}{y_0y_{-2}(-1-z_0z_{-2})}$$

$$z_{12n-4} = \frac{x_0x_{-2}}{z_{-2}}$$

$$z_{12n-3} = \frac{y_0y_{-2}}{z_{-1}(-1-y_0y_{-2})}$$

$$z_{12n-2} = z_{-2}$$

eşitlikleri elde edilir ve (4.6) denklem sistemi yardımıyla

$$\begin{aligned} x_{12n-1} &= \frac{y_{12n-2}y_{12n-4}}{x_{12n-3}(-1-y_{12n-2}y_{12n-4})} = \frac{z_0z_{-2}}{\frac{y_{-2}}{z_0z_{-2}} \frac{y_{-2}}{x_{-1}(-1-z_0z_{-2})} \frac{z_0z_{-2}}{x_0x_{-2}}} = x_{-1}, \\ y_{12n-1} &= \frac{z_{12n-2}z_{12n-4}}{y_{12n-3}(-1-z_{12n-2}z_{12n-4})} = \frac{z_{-2}}{\frac{x_0x_{-2}}{y_{-1}(-1-x_0x_{-2})} \frac{x_0x_{-2}}{z_{-2}} \frac{y_0y_{-2}}{x_{-2}}} = y_{-1}, \\ z_{12n-1} &= \frac{x_{12n-2}x_{12n-4}}{z_{12n-3}(-1-x_{12n-2}x_{12n-4})} = \frac{x_{-2}}{\frac{y_0y_{-2}}{z_{-1}(-1-y_0y_{-2})} \frac{y_0y_{-2}}{x_{-2}}} = z_{-1}, \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} x_{12n} &= \frac{y_{12n-1}y_{12n-3}}{x_{12n-2}(-1-y_{12n-1}y_{12n-3})} = \frac{\frac{y_{-1}x_0x_{-2}}{y_{-1}(-1-x_0x_{-2})}}{\frac{y_{-2}(-1-x_0x_{-2})}{z_{-1}y_0y_{-2}}} = x_0, \\ y_{12n} &= \frac{z_{12n-1}z_{12n-3}}{y_{12n-2}(-1-z_{12n-1}z_{12n-3})} = \frac{\frac{z_{-1}(-1-y_0y_{-2})}{z_{-1}y_0y_{-2}}}{\frac{y_{-2}(-1-z_0z_{-2})}{x_{-1}z_0z_{-2}}} = y_0, \\ z_{12n} &= \frac{x_{12n-1}x_{12n-3}}{z_{12n-2}(-1-x_{12n-1}x_{12n-3})} = \frac{\frac{x_{-1}(-1-z_0z_{-2})}{x_{-1}z_0z_{-2}}}{\frac{z_{-2}(-1-z_0z_{-2})}{x_{-1}(-1-z_0z_{-2})}} = z_0, \end{aligned}$$

ve benzer şekilde

$$x_{12n+1} = x_1,$$

$$y_{12n+1} = y_1,$$

$$z_{12n+1} = z_1,$$

$\vdots$

çözümleri elde edilerek ispat tamamlanır.

■

Örnek 4.3.1

$$x_{n+1} = \frac{y_n y_{n-2}}{x_{n-1}(-1 + y_n y_{n-2})}, y_{n+1} = \frac{z_n z_{n-2}}{y_{n-1}(-1 + z_n z_{n-2})}, z_{n+1} = \frac{x_n x_{n-2}}{z_{n-1}(-1 + x_n x_{n-2})} \quad (4.5)$$

denklem sisteminin $x_0 = 0.1$, $x_{-1} = 0.2$, $x_{-2} = 0.3$, $y_0 = -0.5$, $y_{-1} = 1.2$, $y_{-2} = 1.3$, $z_0 = 0.8$, $z_{-1} = 1.1$ ve $z_{-2} = -0.1$ başlangıç koşullarındaki çözümleri aşağıda verilmiş ve 12 periyotlu periyodik olduğu görülmüştür.

Çizelge 4.3 (4.5) denkleminin periyodik çözümleri

n	x_n	y_n	z_n
0	0.1	-0.5	1.1
1	1.969	0.082	-0.038
2	-1.1	-0.06	-0.590
3	-0.015	4.770	-2.563
4	0.590	1.833	-0.050
5	-6.311	-0.006	-0.153
6	0.050	-0.354	2.166
7	-0.062	-15.284	0.201
8	-2.166	-0.846	-0.3
9	0.495	-0.025	0.492
10	0.3	1.3	-0.1
11	0.2	1.2	0.8
12	0.1	-0.5	1.1
13	1.969	0.082	-0.038
14	-1.1	-0.06	-0.590
15	-0.015	4.770	-2.563
$\vdots$	$\vdots$	$\vdots$	$\vdots$

KAYNAKLAR

- Agarwal R P and Elsayed E M** (2008) Periodicity and Stability of Solutions of Higher Order Rational Difference Equations. *Advanced Studies in Contemporary Mathematics*, 17 (2): 181-201.
- Camouzis E and Papaschinopoulos G** (2004) Global Asymptotic Behavior of Positive Solutions on the System of Rational Difference Equations $x_{n+1} = 1 + \frac{x_n}{y_{n-m}}$, $y_{n+1} = 1 + \frac{y_n}{x_{n-m}}$. *Applied Mathematics Letters*, 17: 733-737.
- Clark D. and Kulenovic M.R.S.** (2002) A Coupled System of Rational Difference Equations. *Computers and Mathematics with Applications* 43, 849-867
- Camouzis E and Ladas G** (2007) *Dynamics of Third-Order Rational Difference Equations with Open Problems and Conjectures*. 1st edition, ISBN: 978-1-58488-765-2, Chapman Hall/CRC Dekker, London, 552 pp.
- Çınar C** (2004) On the Positive Solutions of the Difference Equation System $x_{n+1} = \frac{1}{y_n}$, $y_{n+1} = \frac{y_n}{x_{n-1}y_{n-1}}$. *Applied Mathematics and Computation*, 158: 303-305.
- Din Q, Qureshi M N and Khan A Q** (2014) Periodicity Nature of Some Systems of Difference Equations. *World Applied Sciences Journal*, 29 (12): 1685-1694.
- Elabbasy E M, Elsadany A A and Ibrahim S** (2016) Behavior and Periodic Solutions of A Two-Dimensional Systems of Rational Difference Equations. *Journal of Interpolation and Approximation in Scientific Computing*, 2016 (2): 87-104
- El-Dessoky M M** (2016) On the Solutions and Periodicity of Some Nonlinear Systems of Difference Equations. *Journal of Nonlinear Science and Applications*, 9 (5): 2190-2207.
- El-Dessoky M M, Elsayed E M and Alghamdi M** (2015) Solutions and Periodicity for Some Systems of Fourth Order Rational Difference Equations. *Journal of Computational Analysis and Applications*, 18 (1): 179-194.
- El-Dessoky M M and Elsayed E M** (2015) On the Solutions and Periodic Nature of Some Systems Rational Difference Equations. *Journal of Computational Analysis and Applications*, 18 (2): 206-218.
- El-Metwally H, Elsayed E M and Elabbasy E M** (2013) On the Solutions of Difference Equations of Order Four. *Rocky Mountain Journal of Mathematics*, 43 (3): 877-894.

KAYNAKLAR (devam ediyor)

- Elsayed E M** (2010) On the Solutions of a Rational System of Difference Equations. *Fasciculi Mathematici*, 45: 25-36.
- Elsayed E M** (2014) On the Solutions and Periodic Nature of Some Systems of Difference Equation. *International Journal of Biomathematics*, 7 (6): 26 Pages.
- Elsayed E M** (2016) Dynamics and Behavior of a Higher Order Rational Difference Equation. *Journal of Nonlinear Science and Applications*, 9 (4): 1463-1474.
- Elsayed E M and Alghamdi A** (2016) The Form of the Solutions of Nonlinear Difference Equations Systems. *Journal of Nonlinear Science and Applications*, 9 (5): 3179-3196.
- Elsayed E M, El-Dessoky M M, and Alotaibi A** (2012) On the Solutions of a General Systems Difference Equations. *Discrete Dynamics in Nature and Society*, Article ID 892571: 12 Pages.
- Göcen M ve Cebeci A** (2018) On the Periodic Solutions of Some Systems of Higher Order Difference Equations. *Rocky Mountain Journal of Mathematics*, 48 (3): 845-858.
- Grove E A and Ladas G** (2005) *Periodicities in Nonlinear Difference Equations*. 1st edition, ISBN: 0-8493-3156-0, Chapman Hall/CRC, London, 377 pp
- Iričanin B and Stević S** (2006) Some Systems of Nonlinear Difference Equations of Higher Order With Periodic Solutions. *Dynamics of Continuous, Discrete and Impulsive Systems Series A: Mathematical Analysis*, 13 (3-4): 499-507.
- Kurbanlı A S, Çınar C and Şimşek D** (2011) On the Periodicity of Solutions of the System of Rational Difference Equations $x_{n+1} = \frac{x_{n-1} + y_n}{y_n x_{n-1} - 1}$, $y_{n+1} = \frac{y_{n-1} + x_n}{x_n y_{n-1} - 1}$. *Applied Mathematics*, 2: 410-413.
- Kocic V.L. and Ladas G.** (1993) *Global Behavior of Nonlinear Difference Equations of High Order with Applications*, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht
- Mansour M, El-Dessoky M M and Elsayed E M** (2012) The Form of the Solutions and Periodicity of Some Systems of Difference Equations. *Dynamics in Nature and Society*, Article ID 406821: 17 Pages.
- Özban A Y** (2006) On the Positive Solutions of the System of Rational Difference Equations $x_{n+1} = \frac{1}{y_{n-k}}$, $y_{n+1} = \frac{y_n}{x_{n-m} y_{n-m-k}}$. *Journal of Mathematical Analysis and Applications*, 323: 26-32.
- Özkan O ve Kurbanlı A S** (2013) On a Systems Difference Equations. *Discrete Dynamics in Nature and Society*, Article ID 9703161: 7 Pages..
- Papaschinopoulos G and Schinas C J** (1998) On a System of Two Nonlinear Difference Equations. *Journal of Mathematical Analysis and Applications*, 219: 415-426.

KAYNAKLAR (devam ediyor)

- Soykan Y, Göcen M and Gümüş M** (2017) *Lineer Fark Denklemleri*. ISBN: 978-605-320-704-7, Nobel, Ankara, 232 pp.
- Stević S** (2012) On a Solvable Rational System of Difference Equations. *Applied Mathematics and Computation*, 219:2896-2908.
- Stević S, Alghamdi M A, Maturi D A and Shahzad D A** (2014) On the Periodicity of Some Classes of Systems of Nonlinear Difference Equations. *Abstract and Applied Analysis*, Article ID 982378: 6 Pages.
- Stević S, Diblík J, Iričanin B and Šmarda Z** (2014) On the Periodicity of Some Classes of Systems of Nonlinear Difference Equations. *Abstract and Applied Analysis*, Article ID 982378: 6 Pages.
- Taşkara N., Uslu K. and Tollu D.T.** (2010) The periodicity and solutions of the rational difference equation with periodic coefficients, *Computers & Mathematics with Applications*, vol. 62 (4), 1807-1813.
- Touafek N and Elsayed E M** (2012a) On the Solutions of the Systems of Rational Difference Equations. *Mathematical and Computer Modelling*, 55 (7-8): 1987-1997.
- Touafek N and Elsayed E M** (2012b) On the Periodicity of Some Systems of Nonlinear Difference Equations. *Bulletin Mathématique de la Société des Sciences Mathématiques de Roumanie*, 55(103) (2): 217-224.
- Touafek N and Elsayed E M** (2015) On a Third Order Rational Systems of Difference Equations. *Analele Științifice Ale Universității Al. I. Cuza Din Iași. Serie Nouă Matematică*, 2015(2) (LKI): 367-380.
- T. F. Ibrahim** (2009) On the third order rational difference equation. $x_{n+1} = \frac{x_n x_{n-2}}{x_{n-1}(a + b x_n x_{n-2})}$ Int. J. Contemp. Math. Sciences, 4 (27) 1321-1334.
- Yacine H** (2016) Form and Periodicity of Solutions of Some Systems of Higher-Order Difference Equations. *Mathematical Sciences Letters*, 5 (1): 79-84
- Yang X, Liu Y and Bai S** (2005) On the System of Higher Order Rational Difference Equations $x_{n+1} = \frac{a}{y_{n-p}}$, $y_{n+1} = \frac{b y_{n-p}}{x_{n-q} y_{n-q}}$. *Applied Mathematics and Computation*, 171 (2): 853-856.

ÖZGEÇMİŞ

Müjgan KURU, 1991 yılında Bartın'da doğdu. İlköğretim öğrenimini İstanbul İbrahim Öktem İlköğretim Okulu'nda, lise öğrenimini İstanbul Ataşehir Anadolu Lisesi'nde tamamladı. 2009 yılında girdiği Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Matematik Bölümü'nden 2014 yılında mezun oldu. Aynı sene Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Matematik Anabilim Dalı'nda yüksek lisans programına başladı.

ADRES BİLGİLERİ

Adres : Bahçelievler mah. Lale sok. Bersay apt. No:31/5 Merkez/ZONGULDAK

Tel : 0533 795 28 26

E-posta: mjgnkuru74@hotmail.com